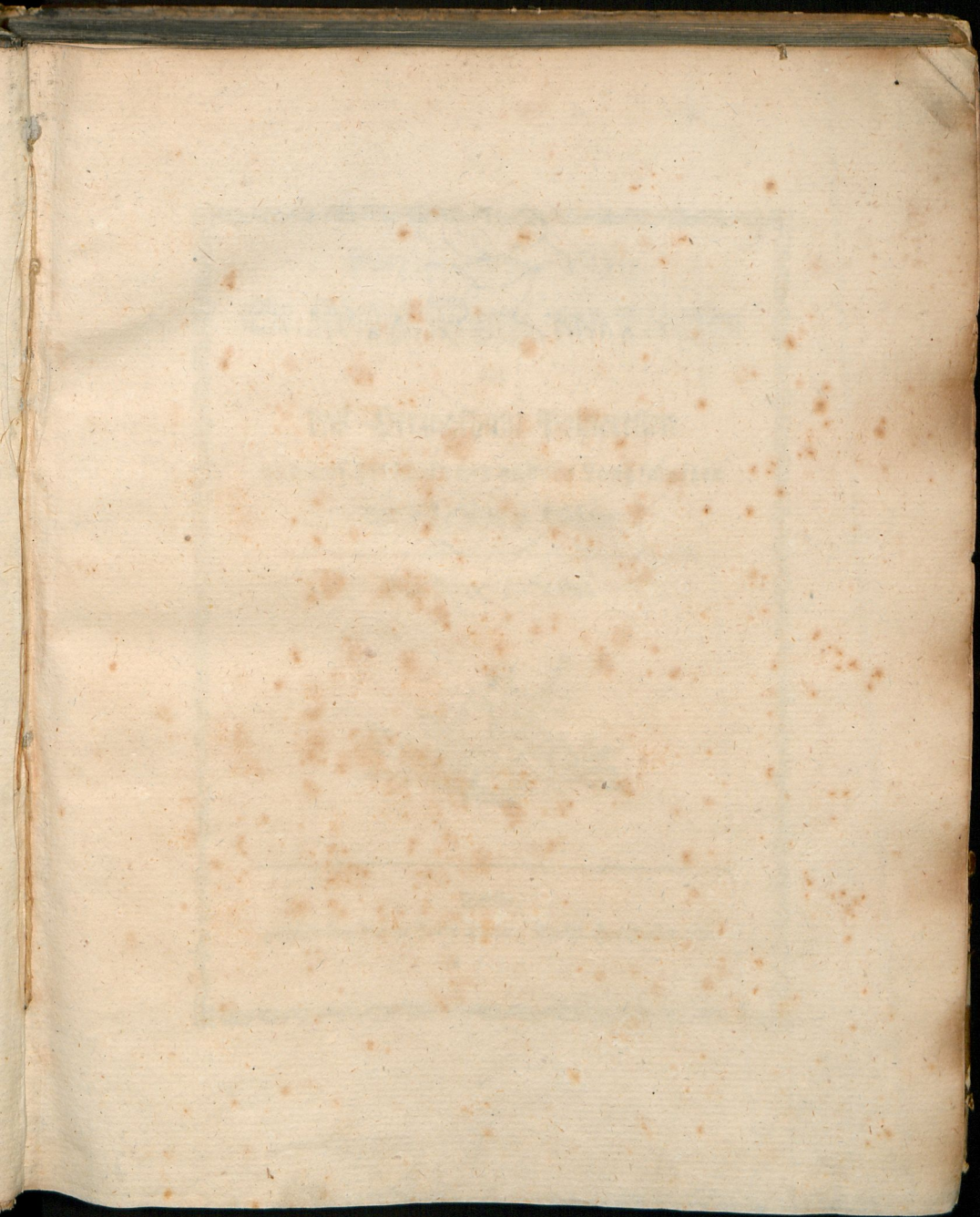

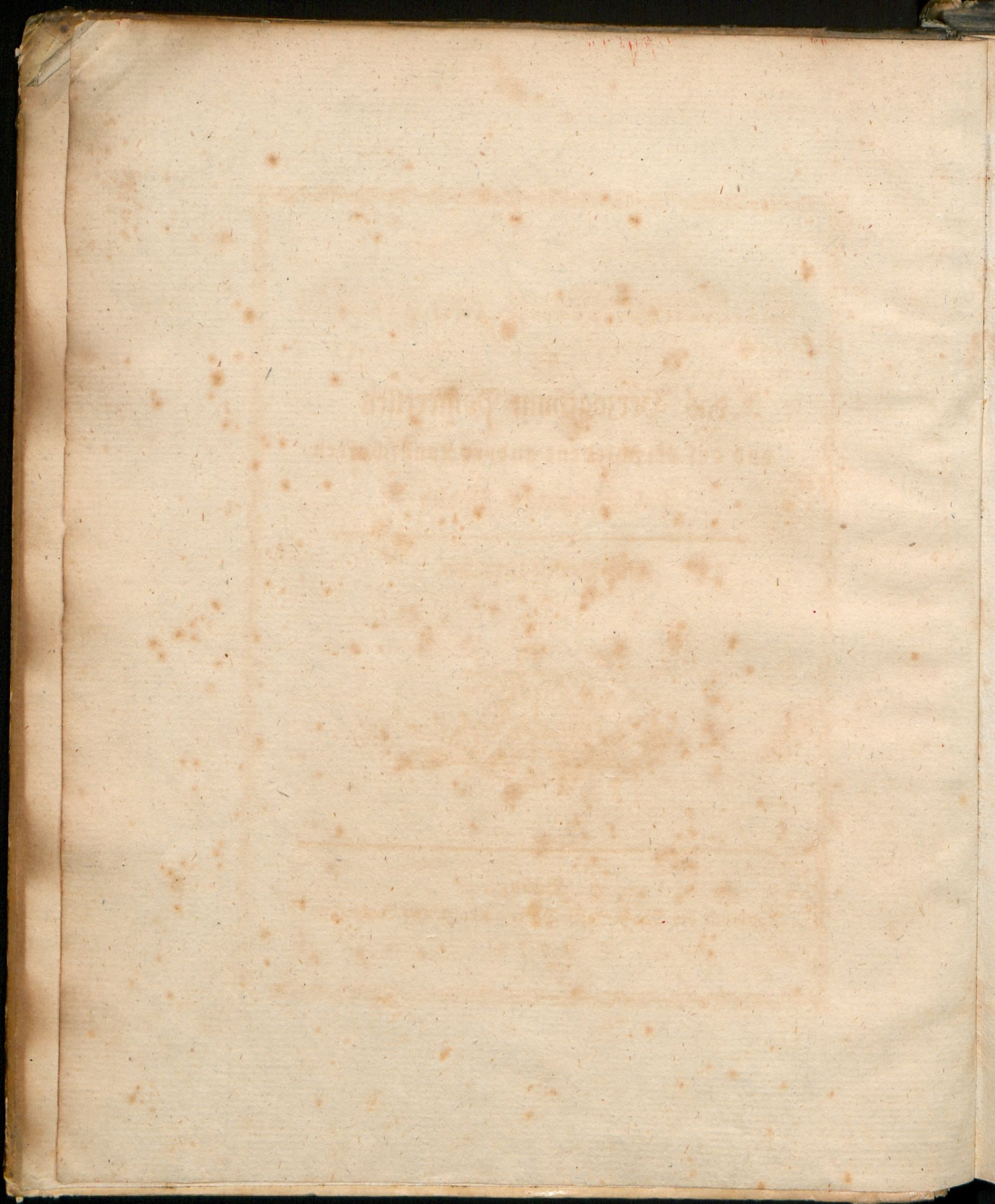
Gom. 10.

EXPOSITIO IVRIVM
SACRAE MAIESTATIS
REGIS BORVSSIAE
IN DVCATVM
POMERELLIAE
ET COMPLVRES ALIOS TRACTVS
REGNI POLONIAE.
CVM DOCUMENTIS.

BEROLINI,
LITTERIS GEORGII IACOBI DECKERI, TYPOGRAPHI REGII.
MDCCLXXII.

EXPOSITIO JURIVM
SACRAE MAJESTATIS
REGIS BORVSIAE
IN CATVA
TOMENELLIAE
REONI POLONIAE
CIV. DOCTORIS

eminem Historiæ antiquæ Septentrionis medio-
criter gnarum fugere potest, Coronam Polo-
niæ complures easque amplissimas possidere
provincias, quæ secundum primam earum originem, ad
Domum Electoralem Brandenburgicam jure pertinere de-
bebant, quasque Serenissima hæc Domus qualibet data oc-
casione et tempore opportuno, propitio jure vindicare pot-
est. Huc pertinet

I) *Pomerellia*, Poloniæ Palatinatus inter fluvios
Vistulam et Noteczam sive Netzam, mare Balthicum et Po-
meraniam Brandenburgicam situs. A primis retro tem-
poribus, in quibus possessio provinciarum et regionum in
Europa hæreditaria esse cœpit, Ducatus hic erat patrimo-
nium Ducum Slaviæ et Pomeraniæ, in quorum extincto-
rum Jura, ut cuilibet constat, Electores Brandenburgici
successerunt. Primo statim intuitu injustitia, qua Poloniæ
Dominatores prisca Pomeraniæ Ducibus eripuerunt Pome-
relliam

relliam, sibi que arrogarunt, in oculos uniuscujusque incurrit, qui succinctam hujus regionis historiam, quam inde a prima origine hic repetemus, tenet.

Notissimum est, eo tempore, quo Gothi, Vandali, Franci, Angli, Longobardi et tot alia gentes Germanicae, quae imperium Romanum everterunt, ac fere omnes recentiores Europae Monarchias fundarunt, sedes suas antiquas, nimirum littora maris Balthici, Vistulae, Viadri et Albis reliquerunt, Nationem Sarmaticam Slavorum et Venedorum regiones has desertas occupasse, et magnum intra Albim et Vistulam condidisse regnum, in plures Dynastias divisum, quarum praecipua fuit, quae Pomeraniam hodiernam, Pomerelliam, Novam Marchiam et Marchiam Vkeranam continebat. Supremi regionis hujus Domini, Principes nemini subiecti, viribus potentiaque usque adeo pollebant, ut a scriptoribus historiae Septentrionalis antiquis ¹⁾ *Kongur of Vindlandi*, Reges Venedorum appellarentur. Hac ratione Mistevoius et Burislaus, vel Bogislaus, Venedorum Reges in historia saeculi decimi claruere. Neque tamen certa et non interrupta Ducum Pomeraniae series genealogica, nisi a Suantiboro I. anno 1107. mortuo, incipit, quatuor filiorum patre, quorum duo duarum primaria- rum Ducum Pomeraniae stirpium fundatores fuerunt. A Wratislao I., qui Ottonis Episcopi Bambergensis cura religionem Christianam primus amplexus est, exorditur stirps
Ducum

¹⁾ *Helmoldus, Snorro Sturleson, Odo, Torfaeus, Schwartz* in Historia feudali Pomeraniae.

Ducum Pomeraniæ, Slaviæ et Cassubiæ, qui sedem suam mox Stettini, mox Wolgasti, Demmini aut alibi fixerunt, quique totum illum terrarum tractum possederunt a finibus Megapolitanis usque ad amnem Grabovam, haud procul ab urbe Slage fluentem, quæ regio tunc Slavia et Cassubia nominabatur, ac deinceps cum hac tractum intra fluvios Grabovam et Lebam situm conjunxerunt, una cum titulo Ducum Pomeraniæ, Ducum hujus nominis, qui Gedani domicilium habuerunt, linea exstincta. ²⁾ Prima hæc linea sæpius divisa iterumque unita, duravit usque ad Bogislaum XIV. ultimum Ducem Pomeraniæ, quo sine hæredibus masculis anno 1637. exstincto, totius Pomeraniæ successio ad Domum Electoralem Brandenburgicam, vi pactorum antiquorum inter utramque domum initorum transit. Bogislaus I, Suantibori I. filius secundo genitus, fundavit lineam Ducum Pomerelliæ, qui terras intra Grabovam, Vistulam et Noteczam ³⁾ fitas, vel Pomeraniam

A 3 Pomeraniam

²⁾ Qui de veritate omnium harum circumstantiarum convinci cupit, Codicem Diplomaticum Pomeraniæ a defuncto de Dreger editum evolvat, cujus Tomus primus, Diplomata usque ad annum 1269. continens, impressus est, reliqui Tomi vero hæcenus inediti supersunt. Hæc Collectio ex Archivis Ducum et Monasteriorum Pomeraniæ, nec non ex Archivis Brandenburgicis et Prusliæ desumpta, plenam omnino meretur fidem.

³⁾ Hæc possessio itidem demonstratur ex Codice jam adducto Diplomatico Pomeraniæ. Limites Pomerelliæ, antiquorum Ducum tempore, multo ampliores erant, quam hodie, et ad Notezam usque extendebantur. Testes sunt non modo Historici Pomeranici, *Micælius*, Lib. 2. §. 67, sed ex eo etiam patet, quod dicti Duces Vrbes Nakel et Czarnikow ad ripam Netza fluvii fitas, per longum temporis spatium possederunt, atque contra Polonos tulsi sunt. *Micælius*, *Poguphalus* et *Barcko* in *Sommerbergii* Collectione Tom. I. p. 61. 67. 68. Duc scriptores ultimo loco nominati Historici sunt Poloni sæculi decimi tertii.

raniam proprie dictam tenuerunt, ⁴⁾ ac in urbe Gedano, seu Dantisco sedem suam habuerunt. Hæc linea serie non interrupta per Subislaum I. ⁵⁾ Mestvinum I. et Suantopolcum

⁴⁾ Codicem Diplomaticum Pomeraniam perlustraturus deprehendit, Duces Stettinenses sub finem sæculi duodecimi, ubi chartæ Pomeraniam incipiunt, et ab initio sæculi decimi tertii, in Diplomatis suis mox, titulo *Ducum Slaviae*, mox *Pomeraniae*, mox utroque, circa finem vero sæculi decimi tertii plerumque titulo *Ducum Slaviae et Cassubiae* usos esse, illique interdum at rarius Ducis *Pomeraniae* titulum adjunxisse; sed extincta linea Gedanensi, imprimis ab anno 1316. et postquam regionem inter Grabovam et Lebam acquisiverant, titulis *Slaviae et Cassubiae* illum *Pomeraniae* semper junxisse, qui titulus principalis et totius Ducatus demum factus est. E contrario vero Duces Gedanenses, possessores territorii Grabovam inter et Vistulam siti, fere semper Duces *Pomeraniae*, aliquando etiam *totius Pomeraniae*, se nominabant. Hæc observationes unita id quod supra in textu asseritur, idque præcipue probant: regionem inter Megapolin et Grabovam sitam proprie fuisse *Slaviam et Cassubiam*, illam autem a Grabova usque ad Vistulam constituisse *Pomeraniam*: porro Duces *Slaviae* vel *Stettinenses* jus indubium in territorium Ducum Gedanensium, seu *Pomeraniae* habuisse, quod indicarunt, quandoquidem titulo *Pomeraniae* linea Geda-

nensi adhuc existente sæpius utebantur, eaque extincta et post relictarum possessionum partis acquisitionem, perpetuo sibi eum appropriaverunt. Altera successione Ducum Gedanensium pars, quam Equites Teutonici, et postea Reges Poloniam usurparunt, etiam nomen *Pomeraniae* in Actis publicis ad nostra usque tempora retinuit, in vita autem communi et abusive appellatur *Pomerellia* vel *Pomerania parva*, quæ quidem denominatio hoc loco retinenda est, ut eam a *Pomerania*, quam Domus Brandenburgica dudum possedit, distinguamus.

Nomen *Slavorum* generale nomen erat totius Nationis *Venedæ*, cujus partem constituebant *Pomerani*, illudque Germani interpretantur per vocem *Wenden*. Hinc Supremi *Pomeraniae* Domini, qui in chartis latinis nominantur *Duces Slavorum et Slaviae*, in chartis germanicis titulo Ducum *Venedorum* insigniuntur, *Hertogge von Wenden*; quæ observatio facit ad disputationem de origine tituli *Venedorum*, qui inter Titulos Domus Brandenburgicæ occurrit, decidendam.

⁵⁾ Fundator hic fuit celeberrimæ Abbatiæ Olivensis, haud procul Gedano sitæ, ubi adhuc hodie monumenta et mausolæa Ducum *Pomeraniae* hujus lineæ conspiciuntur. *Schætzii* Historia Prussæ.

cum propagata est usque ad Mestvinum II. anno 1295. sine heredibus masculis mortuum, non nisi filiabus relictis. Exstincta secunda hac Ducum Pomeraniæ linea, successio eorum, adeoque Pomerelliæ possessio, sine dubio Ducibus Slaviæ et Pomeraniæ lineæ Stettinensis, ut proximis agnatis et hæredibus collateralibus Pomerelliæ Ducis ultimi competebar, quod quidem, ne filum historiæ interrumpamus, pluribus infra docebitur. Verum enim vero ea artibus, et majori potentia Primislai II. Ducis Poloniæ excludebantur, quippe qui tum ob propinquitatem Mestvini ex parte feminea, tum propter similitudinem linguæ et morum Nobilitati Venedæ in Pomerellia gratior, quam Duces Stettinenses ad mores Germaniæ magis compositi, Mestvino II. adhuc viventi successor designabatur. Post Mestvini II. mortem, quæ in annum 1295. incidit, Primislaus occupabat totam Pomerelliam, cujus acquisitio ei occasionem præbuit titulum Regis Poloniæ assumendi, cum hucusque titulo Ducis tantum usus esset. Trucidabatur vero anno 1296. a competitoribus suis Marchionibus Brandenburgicis. Successores ejus in throno Polonico, Vladislaus Locticus et Wenceslaus, Pomerelliam quidem ad tempus iridem usurparunt; sed ejecti inde fuerunt post annum 1306. tam per Marchiones Brandenburgicos, quam per Ordinem Teutonicum. Hæc momenta digressionem quamdam exigere videntur. Marchiones Brandenburgici, qui abhinc a prima Slaviæ cum Imperio Romano-Germanico conjunctione, *)

circa

*) vid. *Helmoldi Chronicon Slavorum* L. I. c. 65.

circa annum 1181. facta, per Imperatores Domini Directi Ducum Slaviae et Pomeraniae constituti, et qua tales 7)

ab

7) Haec veritas ab Historicis Pomeranicis vehementer impugnata, jam evicta est per Diplomata Investiturae ab Imperatoribus Friderico II. et Adolpho Nassovico anno 1231. et 1295. Marchionibus Brandenburgicis concessa, quorum authentica in Tabulario Berolinensi servantur. a) Imperatores in his litteris expressis verbis confirmant Marchionibus Brandenburgicis feudum Ducatus Pomeraniae, quod praedecessores eorum ab Imperatoribus obtinuerant, et notatu omnino dignum est, Regem Adolphum anno 1295. qui ultimi Ducum Pomerelliae emortualis fuit, id fecisse. Vi hujus Domini Directi in Pomeraniam, Marchiones ibi confirmaverunt privilegia civitatum et monasteriorum illius provinciae et transactiones potiores, quae ibi pangebantur. b) Agnoverant etiam hoc vasallagium Duces Pomeraniae utriusque lineae, nominatim Barnimus I. Dux Stettinensis anno 1250. c) et Mestvinus II. Dux Pomerelliae anno 1269 et 1273. per transactiones maxime follemnes. d) At enim vero,

a) Accuratum ejus apographum habes inter Documenta probantia hujus Expositionis sub no. I.

b) vid. Codicem Diplomaticum Pomeraniae T. I. p. 244. 387. 544.

c) Ibid. p. 324. 335.

d) Ibid. p. 546. vid. Cod. Diplom. Brandenburgicum per Gerkenium editum T. I. p. 208. 210. 249.

quum Duces Pomeraniae hoc jugum molle ferrent, quo se Marchionibus Brandenburgicis subordinatos cernebant, hoc Dominium Directum in jus successionis postea per pacta mutabatur. Famosam quaestionem, quae tot bellorum per duo integra saecula ansa et velut mater fuit, et quam nonnulli sine necessitate de novo movent, multis verbis hic excutere nolumus; sufficiat id, quod praecipuum est, allegasse, quo probetur justa inductio, quod neque Ducibus neque Statibus Pomerelliae in praedictum Dominorum Directorum, Marchionum Brandenburgicorum, hanc Provinciam Polonis concedere fas fuerit. Imperatores constituerant Marchiones Brandenburgici Dominos Directos Slaviae, ut Principes Venedos, noviter subjugatos et a centro Imperii nimis remotos, rectius continerent. Marchiones Brandenburgici, quatuor magnis Germaniae Ducibus, nempe Saxoniae, Bavariae, Sueviae et Franciae, fere ab initio pares fuere, et durante saeculo duodecimo et decimo tertio in omnibus bellis et eventibus Septentrionis, si non majori, pari certe cum Regibus vicinis auctoritate res suas agebant. Sic Waldemarus Marchio Brandenburgicus eodem tempore cum omnibus Principibus Boreatibus, bella feliciter gessit, tantumque virium suarum robur ipsi conspiciendum dedit, ut Reges Sueciae, Daniae, Norvegiae, Poloniae et Hungariae

ab his Ducibus agniti erant, post mortem Mestvini II. possessionem Pomerelliae, tanquam feudi vacantis ad se devoluti, repetebant, qua de causa bellum etiam Regi Poloniae Primsislao II. inferebant, eumque anno 1296. occidebant. Sed post annum 1306. demum eis contigit, ut, Gedano urbe excepta, Poloni ex maxima Pomerelliae parte expellerentur, et hac quoque egregia acquisitione tam parum gavisi sunt Marchiones, ut eam brevi temporis spatio interjecto Ordini Teutonico cederent. Hi Equites, per Saladinum Palaestina expulsi, sedem suam in Germania et deinceps in Prussia collocaverant, quo Duces Masoviae ad auxilium sibi adversus Prussos adhuc paganos ferendum eos vocaverant. Quum saeculo decimo tertio totam Prussiam sub jugum misissent, mox cupido eos incescit vicinas regiones, imprimis autem Pomeraniam acquirendi. Ratiborus et Samborus, filii natu minores ex familia Ducum Pomerelliae, Ordini Teutonico se addixerant, eique haereditatem suam legaverant, ideoque Mestvinus II. Ordini anno 1282. civitatem et territorium Mevededere coactus fuit. ⁸⁾ Post obitum Mestvini II. Equites Teutonici Polonis contra Marchiones Brandenburgicos opererebant, mox tamen Gedano civitate, ad quam tuendam admissi erant, praesidia Polonorum expulerunt, et quo sibi fortius

ria, Duces Pomeraniae, Megapolitani aliique Principes et primariae civitates foedus adversus ipsum sancirent, id quod ex Literis Unionis horum Principum de anno 1315., quas Cancellarius Huisfeld in Historia Daniae publicavit, patet.

⁸⁾ Codex Diplomaticus Poloniae P. Degiel T. 4. p. 31. 32.

fortius et firmius in Pomerelliam jus acquirerent, cum Waldemaro Marchione Brandenburgensi, pacto anno 1311. inito, hisce conditionibus transigebant, ut is pretio Decem Millium Marcarum Argenti et pro participatione bonorum operum Ordinis, illis permagnam partem Pomerellia, videlicet civitates Gedanum, Dirschau et Suecz ⁹⁾ cum suis territoriis venderet, ipse vero districtum Leoburgensem, Stolpensem et Slavensem, vel regionem intra fluvios Lebam et Grabovam sitam, retineret. ¹⁰⁾ Quum Ordo Teutonicus potiozem Pomerellia partem hac ratione in suam potestatem redegisset, reliquam etiam pari modo acquirere studebat, nimirum cessione Regum Bohemia, qui Coronam Poloniae sibi competere venditabant, et emtione praediorum nobilium. Reges Poloniae satis diu cum illis de hac nec non de Culmensi et Michelaviensi provincia disceptabant, quas a Polonia avulsas esse contendebant; hinc bella illa cruenta orta sunt, quae mox incepta mox finita ultra saeculi spatium duraverunt. Diu et tam fortiter restitere Equites, ut Reges Poloniae non solum possessione, sed etiam titulo Pomerelliae per multa pacis foedera, ex quibus illa de anno 1343. et 1436, pacis aeternae nomine insignita, praecipue memorabilia sunt, cedere cogentur. Quum autem tota pene Prussia instigantibus Polonis, quibus aeterna

⁹⁾ Cod. Diplom. Poloniae T. 4. p. 39. Codices Diplomatici Prussiae et Pomeraniae manuscripti. Chartarum, quas Waldemarus post venditionem supradictam in hoc territorio expediri iussit.

¹⁰⁾ vid. Conventionem-limitationem anni 1313, in Codice Diplomatico Po-

æterna pax nec cordi nec diu in mente erat, ab Ordine anno 1453. deficeret, bellum inde Ordini exitiosissimum oriebatur, quod pace Thoruniensi anno 1466. facta finitum, ad cujus tenorem Ordo Teutonicus Regi Poloniae Casimiro Mariæburgensem, Culmensem, Michaloviensem et Pomerellia Tractus tradere cogebatur, nihil pro se sub titulo feudi Polonici, nisi eam Prussia partem servans, quam postea per pacem anno 1525. inter Regem Sigismundum et ultimum Ordinis Magistrum Generalem Albertum Marchionem initam, Domus Brandenburgica obtinuit, et adhuc possidet. Ex eo tempore Poloniae Reges supradictos Tractus possederunt, exque illis Palatinatus formarunt, qui nomine Palatinatum Mariæburgensis, Culmensis et Pomerellia veniunt, uti tota ista provincia Prussia Polonica vocatur.

Hæc est Historia Pomerellia epitome, quam quilibet rerum peritus veritati maxime congruam et fide Historicorum probatissimorum, Diplomatum et monumentorum authenticorum, quæ unice viam nobis in Historia mediæ ævi tenebris admodum involuta monstrare debent, suffultam deprehendet. 11) Sufficere quidem ea poterat, ad

B 2 omnes

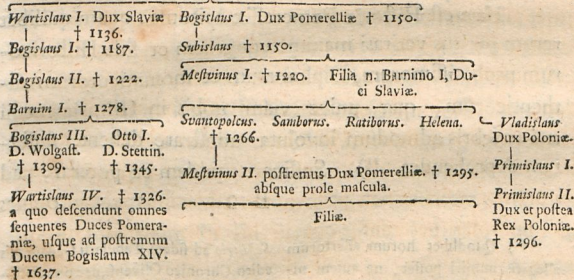
11) Quodlibet horum assertorum allegatis muniri posset, ne autem nimis prolixi simus; sufficiat indicasse, brevem hanc narrationem quatuor Codicibus Diplomaticis seu Collectionibus Diplomatum Poloniae, Prussia, Pomeraniae et Brandenburgi, Chronico Prussiae a Schützio ad fidem Tabularii Gedanensis edito, Chronico Olivensi, nec non Historicis Pomeranicis *Klompzen*, *Kantzow*, *Mieralio* et *Schwartzio*, quorum postremus perquam accurate scripsit, et historiam suam probationibus et documentis necessariis instruxit, suffultam esse.

omnes, qui nullo partium studio tenentur, de injustitia convincendos, qua Equites Teutonici et postea Reges Poloniae in praedictum Ducum Pomeraniae Pomerelliam usurparunt; nonnullas tamen observationes et argumenta ad stabilendam hanc assertionem maxime idonea adjiciemus, ut omne penitus dubium tollatur. Sub initium repetimus, cum Mestvinus II. Dux Pomeraniae Lineae Gedanensis anno 1295. sine prole mascula obiisset, Duces Slaviae et Pomeraniae Bogislaum et Ottonem, quorum alter Stettini, alter Wolgastii vivebat, proximos ejus fuisse consanguineos et collaterales, quippe ex communi cum Mestvino stirpe, nempe Suantiboro I. oriundos. ¹²⁾ Secundum legem Naturae igitur et ordi-

¹²⁾ Adjuncta tabula genealogica Ducum Pomerelliae intelligendum ad multam lucis ad ordinem successione feret.

Suantiborus I. Dux Pomeraniae et Slaviae † 1107.

Haec tabula genealogica, quae a duobus retro saeculis in tabulariis Stettini et Berolini superest, professione Mestvini II. nititur, fide multorum Diplomatum et unanimi Historicorum Pomeraniae testimonio; quorum plures, scilicet *Klimentzen*, *Kantzow* et *Eickstedt* ad saeculum decimum sextum pertinent, et fidem Archivi Pomeranici sequuntur,

ordinem successionis feudalis stabilitum, et in plerisque Principatibus, speciatim in Ducatu Pomeraniae receptum, hi succedere, adeoque alium quemcunque ex latere foeminarum aut ex alio capite competitorem excludere debebant. De hac cognatione et de hoc succedendi ordine eo tempore usque adeo plane non dubitabatur, ut potius postremus Pomerelliae Dux Mestvinus II. eam sollemni pacto anno 1264. agnoverit et roboraverit, in quo Barnimum I. Ducem Stettinensem *Consanguineum*, i. e. ex eodem sanguine ortum vocat, illique confirmat post mortem suam successionem, non solum in territorium Sueczense, quod tunc ejus apanagium erat, sed etiam in universa reliqua dominia, quae ad ipsum devolvi debebant post obitum patris sui Ducis Svantopolci, qui adhuc regnabat, nec non fratrum suorum, consequenter totius Pomerelliae, ejusdem terrae possessionem solum, quoad viveret, sibi reservans. ¹³⁾ Ordines etiam Pomerelliae provinciales de jure successionis eventualis Ducum Stettinensium ita certi erant, ut plurimi illorum, speciatim Monasteria Olivense, Sarnowitzense et Buccovienſe in territorio Ducis Mestvini sita, eo adhuc vivente et consentiente, et in antecessum sibi privilegia sua et suas possessiones a Ducibus Stettinensibus confirmari peterent, qui in his ipsis chartis Ducem

B 3

Mest-

¹³⁾ Haec Charta, quae in Codice Diplomatico Pomeraniae Tomo I. p. 477. existat, tanti momenti est, ut digna videatur, quae in fine hujus Expositionis integra inferatur inter Documenta probantia sub Num. II. Mestvinus ibi appellatur Dux *Sueczenſis* a loco appanagii sui, quoniam pater ejus Svantopoleus Dux Pomerelliae adhuc in vivis erat.

Mestvinum pariter *Cognatum suum* nominant, id quod denuo consanguinitatem ipsorum involvit, quemadmodum confirmatio possessionum monasteriorum in territorio Ducis Mestvini sitorum superflua, sine ullo effectu nec ab hoc Principe approbata fuisset, nisi ipse ac ordines provinciales territorii sui, Duces Stettinenses veluti successores suos legitimos eventuales jam respexissent. ¹⁴⁾ Hi igitur Duces duplex in Pomerelliam succedendi jus habebant, alterum sanguinis, alterum conventionis cum Mestvino II. factæ, *ex providentia majorum et ex pacto*; quod sibi quoque conservare et in antecessum stabilire studebant, siquidem viventibus adhuc Ducibus Pomerellie, Ducum Pomeranie titulo sæpius utebantur. ¹⁵⁾ Non obstantibus tam gravibus momentis, Duces Stettinenses a Polonis, successione Mestvini II. excludebantur, licet veras hujus rei circumstantias propter longinquitatem temporis et Diplomatum atque scriptorum coævorum defectum ignoremus. Historici Pomeranici narrant: ¹⁶⁾ Mestvinum II. cum se mascula prole destitutum videret, aliquot ante obitum annis Nobiles Pomerellie convocasse, ut successorem sibi designarent, eisque Consanguineos suos Duces Stettinenses admodum commendasse; hos vero Nobiles plane adhuc Vendos, et a Suenzone Palatino, in gratiam Ducis Polonie corruptos

¹⁴⁾ vide Chartas annorum 1266. et 1268. in Cod. Dipl. Pomeranie T. I. p. 501. 512, et 532. et imprimis illam de 1291. inter documenta probantia sub Num. III, reperiendam.

¹⁵⁾ vide supra notam quartam.

¹⁶⁾ *Micralius* p. 185. *Fischstedt*, *Kanzow* et alii.

ruptos declarasse: se a Principe Polono eandem linguam eodemque mores habente regi malle, quam a Principibus, qui sicuti Duces Stettinenses Germanicam linguam et mores adoptassent, gentilesque suos Venedos eiecissent, aut oppressissent, et sic memoratos Nobiles Ducem Poloniae Primislaum II. futurum Dominum Supremum elegisse, ac Mestvinum ex imbecillitate mentis in electione hac acquievissse. *Dlugoffus* ¹⁷⁾ Historicus Polonus saeculi decimi quinti, caeteroquin fabulis abundans, commemorat: Mestvinum II, quum se liberis orbem videret, Ducem Poloniae Primislaum propter affinitatem et vinculum sanguinis successorem suum designasse. Quodsi haec narratio Historicorum Pomeranorum et Polonorum, quae alias neque testimonio ullius coevi, neque documentis, sed vaga modo traditione nititur, veritati ad amussim consentanea esset, inde tamen Polonis nullum plane in Pomerelliam jus restitaret, quia neque Ordines hujus territorii provinciales, neque Dux Mestvinus per optionem suam, quidquam juri ex sanguine et conventionibus oriundo, anteriori et fortiori, quod Duces Stettinenses habuerunt, neque Dominio directo agnito Marchionum Brandenburgicorum, poterant derogare. Linguae et morum cum Polonis similitudo sane non magis legitimam causam suppeditare poterat, quam affinitas Ducis Poloniae cum Mestvino, quippe quae admodum remota et secundum Genealogiam supra memoratam ex parte feminea originem trahens, juribus collateralium masculinorum

¹⁷⁾ Libr. VII. anno 1290.

masculorum Ducum Stettinensium, immo si ipsi successioni foemineae locus fuisset, affinitati et Juri minus remoto filiarum Mestvini II. ¹⁸⁾ cedere omnino debuisset. Reges Poloniae quoque his affinitatis et electionis voluntariae titulus tam parum confisi sunt, ut eisdem in contestationibus successu temporis cum Equitibus Teutonicis super Pomerellia ortis usos esse haud reperiatur; sed potius quum Rex Casimirus, titulos suos proferre, deque eis disceptare deberet in Conventibus pacis Thorunii anno 1464. Episcopo Lubecensi mediatore habitis, praecipua quae Commissarii Poloni in medium adducere poterant capita, huc redibant: *Lechum* fundatorem Monarchiae Polonicae in Pomerelliam aequae ac Poloniam incolae deduxisse; civitates et villas hujus territorii nomina Polonica gerere, atque Episcopos Poloniae jus dioecesanum ibi exercere. ¹⁹⁾ Argumenta vero tam levia vix refutari merentur. ²⁰⁾ Poloni quoque neque per scriptores coevos fide dignos, neque per Diplomata authentica unquam probabunt, Duces Pomerell-

¹⁸⁾ Superfluum foret hoc loco inquirere, quibusnam Mestvini II. filiae nupserint, quippe quae successione in regiones paternas haud appetierunt. Secundum chartas, una ex illis Pribislae, Dynastae de Belgard nupta fuit.

¹⁹⁾ *Schütz* in Chronico Prussiae fol. 513. ex actis hanc deductionem Polonicam aequae ac responsonem Ordinis pluribus exposuit.

²⁰⁾ Inter Historiarum peritos constat, narrationem de Lecho nonnisi

auctorum recentioris aevi commentum esse, idque ipsi Historici Poloni melioris notae, uti *Lengnich* Hist. Pol. p. 5. agnoscunt et *Schletzgerus* nuper reluctante licet doctissimo Principe *Jablonovio* evicit; et si vera esset, non tamen jus in aliquam regionem succedendi majus tribuere posset quam similitudo nominum locorum, aut jus dioecesanum Episcoporum. Haec duo posteriora argumenta quadrent aequae in Hungariam et Bohemiam, et dum nimium, nihil probant.

relliæ vafallos Poloniæ fuiſſe, nec inde ſucceſſionem Primiſlai II. deducere poterunt. ²¹⁾ *Dlugoffius* et alii qui inter

²¹⁾ Hiſtorici Poloni, ut *Kadlubko*, *Boguphalus*, *Baržo*, ex ſæculo decimo tertio, *Dlugoffius* ex ſæculo decimo quinto, et ii qui eos exſcripſerunt, magno cum apparatu narrant: Reges Poloniæ ſæculi decimi et undecimi, præcipue vero *Boleslaum Krzywouſti* totam Balthici maris oram ſubjugaffe, et Principibus ex familia *Griffonum*, *Craco* cuidam et *Bogislae*, et poſtea ipſi *Svantepolco* II, qui deinceps defecerit, *Vaſallagii* titulo contuliſſe *Pomeraniam*. Hi vero Hiſtorici ab eo tempore, de quo loquantur, nimis remoti ſunt, ut quidquam probare poſſint; circumſtantiæ, quas commemorant, fabuloſæ plane ſunt, æque ac tota antiquior Poloniæ Hiſtoria, nec ullo modo ſive cum auctoribus coævis ſive cum Diplomatiſtis conciliari poſſunt, ubi nominum barbarorum *C.aci* et *Griffonum*, et *Vaſallagii* Ducum *Pomeraniæ* erga *Poloniam* nec vola nec veſtigium reperitur, imprimis poſtquam hi Duces anno 1181. in ſædus Imperii Germanici ſuſcepti, et Marchionibus *Brandenburgicis* quodammodo ſubordinati fuerant (vid. notam 7.). Conſtat potius ex ſerie Chartarum in Codice Diplomatico *Pomeraniæ* et ex monumentis *Olivenſibus* in *Chronico Olivenſi* et *Schützii* adductis, omnes *Pomeraniæ* Duces a *Suanti-boro* I, et præcipue illos *Pomerelliæ*

inde a *Subiſlao*, linea non interrupta ſecundum Tabulam genealogicam Nota 12. allegatam, jure ſanguinis, nullo *Dominatorum Poloniæ* interuentu, ſibi invicem ſucceſſiſſe. Quodſi hi *Pomerelliæ* Duces ſibi ſubjicere aliquando tentarunt, negotium hoc male eis ſucceſſit, ſicut ipſi Hiſtorici Poloni teſtantur; Duces *Pomerelliæ* potius plerumque bellis frequentibus cum Polonis ſuperiores diſceſſerunt; quumque *Leſco* Dux *Poloniæ* Ducem *Suantepolcum* II. anno 1227. ad *Comitia Ganiſava* celebrata tanquam *Vaſallum* ſuum vocaſſet, hic exercitu ſtipatus comparuit, *Polonos* in fugam conjecit, ipſumque *Ducem Leſconem* interemit. (v. *Boguphalum* in *Sommersbergii* Collectione T. II. p. 57.) exque illo tempore *Suantepolcus* II. et ſucceſſor ejus *Meltvinus* II. ut *Principes* nemini ſubjectos et *Polonicis* omnino pares ſemper ſe geſſerunt, quod quidem ex permagno numero *Chartarum* in Codice Diplomatico *Pomeraniæ* apparet, ex quibus ſolum ſædus pacis anni 1248. cum *Ordine Teutonico*, (p. 270.) et pactum anno 1256. cum *Duce Poloniæ Primiſlao* ſuper poſſeſſione *Caſtri Nakel*, ſecundum annales *Baržonis* apud *Sommersbergium* T. II. p. 68., initum, alle-gabimus, v. etiam *Schwartzium* in *Hiſtoria feudali Pomeraniæ* p. 70. 168.

inter Historicos Polonos eminent, nonnisi in libera electione Mestvini et Statuum provincialium eam fundarunt, et titulum Domini directi Regum Poloniae in Pomerelliam urgere ausi non sunt; imo si Reges hi directum hoc dominium re vera habuissent, quod vero non conceditur, inde tamen non majus eis jus fuisset, Duces Stettinenses Consanguineorum collateralium successione excludendi; homagium quidem ab illis, non autem successione in Pomerelliam exigere potuissent. Si Corona Poloniae dixerit, per pacem anno 1466. initam et cessionem, quam Ordo Teutonicus ei fecit, ipsam successisse in jura, quae Ordo hic habuit, qui Pomerelliam partim per legata et cessiones antiquorum Ducum, partim per venditionem Marchionum Brandenburgicorum acquisivit; respondemus: Ordinem Teutonicum fortiora jura, quam quae ipse habuit, quae vero nullius erant valoris, in Coronam Polonicam transferre non potuisse, quia neque Marchiones Brandenburgici, neque Pomerelliae Duces, Pomerelliam in fraudem haeredum legitimorum, Ducum Pomeraniae, cedere aut vendere poterant.

Demon-

Accedit quod quum, ut supra evicimus, postremi Pomerelliae Duces contra controversiam Marchionum Brandenburgicorum vasalli fuerint, eodem tempore vasalli Poloniae esse non poterant. Equidem homagiorum per aliquos Duces Pomeraniae Poloniae praestitorum exempla compilator Codicis Diplomatici Poloniae adfert; sed exempla haec ex faculo decimo quinto petita et temporis successione Mestvini multo posteriora sunt; videtur quoque homagium hoc solummodo temporarium, et personale fuisse, vel ad bellum, quod Polonia cum Equitibus Teutonicis intercessit, aut ad exiguam quandam territorii partem Principis cujusdam appanagiatum, qui Duces Stettinenses, suprema potestate praeditos, exemplo suo obligare minime poterat, pertinere et spectare.

Demonstravimus igitur, Polonos justum in Pomerelliam titulum, neque ultimi Ducis Mestvini morte, neque successu temporis acquisivisse, sed Ducēs Stettinenses Ducum Pomerelliae legitimos successores fuisse et mansisse. Quamvis autem illorum jura in hanc successionem essent extra controversiam posita, satis tamen virium non habebant, ut contra potentiam Marchionum Brandenburgicorum, Ordinis Teutonici et Polonorum ea tueri possent; adeoque ea relinquere et protestationibus contenti esse cogebantur. Nec vero neglexerunt primam, quae se offerebat, occasionem arripere, de Pomerellia quantum fieri poterat, repetendi et vindicandi. Post mortem Mestvini Bogislaus IV. Dux Stettinensis tractum Rügenwaldensem occupavit et Polonos prope Monasterium Bukow anno 1298. fugavit. At rixae de successione Barnimi II. orta familiam Ducum Stettinensium tunc adeo distrahebant, ut jura sua in hereditatem Ducum Gedanensium defendere aut longius persequi non possent; scimus tamen, Duces Stettinenses ab anno 1306. ad 1308. acre bellum in Pomerellia adversus Marchiones Brandenburgicos sustinuisse. Verum potentissimus ille Waldemar, qui viribus totius fere Septentrionis conjunctis resistebat, facili negotio Pomerelliam contra hos Duces sibi adseruit. Cum Princeps hic partem Pomerelliae Ordini Teutonico vendidisset, tractum inter Lebam et Grabovam sive territorium Leoburgense, Butovicense, Stolpense et Rügenwaldense ²²⁾ sibi servavit.

C 2

War-

²²⁾ vide notam 10.

Wartislaus Dux Slaviae vel Stettini ab anno 1313. ad 1317. opportuna occasione usus, territorium illud armis seu pactis in suam potestatem redegit, ²³⁾ quod quidem ex hoc tempore sub Ducum Pomeraniae dominio permansit. Ex eodem tempore quoque cuncti Slaviae Duces, Stettinenses aequae ac Wolgastenses, in Diplomatum suis titulo Ducis Pomeraniae, quem per integrum saeculum saepius neglexerant, constanter uti coeperunt, titulisque Slaviae et Casubiae addiderunt, tum ut possessionem partis Pomerelliae, quam recuperaverant, significarent, tum ut hoc titulo jus in reliquam hujus provinciae partem conservarent. Non quidem satis viribus pollebant, neque occasio, jura sua in Pomerelliam vindicandi deinceps se obtulit, numquam tamen illis expresse renunciaverunt; et quemadmodum possessio Polonica ab initio laboravit vitio, ita Duces Pomeraniae jura sua

²³⁾ Praeter testimonium Historicorum Pomeranicorum hujus facti veritatem evincunt Diplomata, Privilegia et universa Acta publica harum terrarum, quae post hanc epocham, nomine Ducum Slaviae fuerunt consignata. Hic Dux Wartislaus territorium quoque Butovienfem possidebat, idque aulae suae Marechallo de Behr concedebat, qui deinceps Ordini vendidit. Hac ratione Ordo Teutonicus de novo et contra fas Tractum Butovienfem ac Leoburgensem a Pomerania avulsit. Quum Casimirus Poloniae Rex Pomerelliam sibi subjicere meditaretur, tractus Lauenburgensem et Butovienfem Erico Duci Pomeraniae, quem amicum sibi reddere volebat, anno 1453. concessit, et Sigismundus I. Rex eos anno 1526. in perpetuum et haereditario jure Georgio et Casimiro Ducibus Pomeraniae dedit, tum propter auxilium jam dictum Ducis Erici, tum propter remissionem 14000 aureorum de dote matris ipsorum fororis suae, vid. Cod. Diplom. Polon. T. I. p. 547. et 583; unde patet, Duces Pomeraniae titulo admodum oneroso possessionem territorii Lauenburgensis et Butovienfem, quae postea ad Domum Brandenburgicam anno 1657. per tractatum Bydgosienfem translata est, obtinuisse.

sua in successores suos Electores Brandenburgicos transfulerunt. Constat inter omnes, mutato jure Domini directi aut superioritatis feudalis, quod Marchiones Brandenburgici olim in Pomeraniam exercuerunt, per conventiones anni 1338. et 1529. in expectativam vel jus successionis eventualis, et Bogislao XIV. ultimo Pomeraniæ Duce ex antiqua stirpe Veneda anno 1637. sine hæredibus mortuo, Electores Brandenburgicos tanquam hæredes universales in Ducatum Pomeraniæ successisse, ea modo parte exempta, quæ pace Westphalica Coronæ Sueciæ cessa est, et hinc in hæreditatem ipsis omnia jura et omnes prætensiones legitimas antiquorum Ducum Pomeraniæ obtigisse. Hinc sequitur, Regi qua Electori Brandenburgico et Pomeraniæ Duci certissimum jus competere, jura, quæ prædecessores sui Duces Pomeraniæ omni tempore in Pomerelliam habuerunt, opportuno tempore et loco vindicandi.

Dixerit quispiam: antiquos Marchiones Ordini Teutonico Pomerelliam vendidisse, Regiam igitur Majestatem a venditione per prædecessores facta recedere non posse. Respondemus: Principes hos vendidisse tantum jura, quæ tanquam Marchiones Brandenburgici tunc temporis habuerunt, jura autem plane diversa, quæ successores illorum multo post acquisiverunt ex successione Ducum Pomeraniæ, quæque multo fortiora erant quam prætensiones Marchionum Brandenburgicorum in Pomerelliam, in antecessum alienare nec potuisse nec voluisse. Non desunt quoque magni ponderis argumenta, quæ contra validitatem seu obligationem

permanentem venditionis supradictæ allegari possent. Marchiones Brandenburgici Waldemarum et Johannes inierunt eam, non concurrente Marchione Henrico, qui tunc adhuc in vivis erat; nonnisi 100000 Marcas argenti acceperunt et quod verum pretium excedebat, Ordini Teutonico donarunt eo animo, ut bonorum ipsius operum participes fierent, secundum tenorem Diplomatis venditionis et ipsam Ordinis confessionem in contestationibus suis cum Polonis. ²⁴⁾ At enim vero ista venditionis ratione postea cessante, quum Marchiones Brandenburgici jura quidem sua Ordini Teutonico, non vero Polonis cedere voluerint, et quum hi nonnisi per violentiam et sine ullo titulo Pomerelliam acquisiverint; Electores Brandenburgici ex Domo Zollerana, qui successores modo particulares non autem universales hæredes antiquorum Marchionum stirpis Ascanicæ vel Anhaltinæ sunt, adeoque omnia horum facta et promissa implere non tenentur, jus suum antiquum in Pomerelliam Electoratus Brandenburgico inhaerens et valide sine æquivalenti sufficienti alienari nescium, omnino repetere et vigori suo reddere possunt. Ex his præmissis exque omnibus argumentis quæ modo allata sunt, inferimus: quod Rex Borussia, idemque Elector Brandenburgicus et Dux Pomeraniæ, Pomerelliam vindicare possit ex duobus titulis æque validis, nempe vi juris successione, quod antiqui Duces Pomeraniæ habuerunt, quò injuste privati sunt, et vi Domini directi ac superioritatis feudalis antiquo-

²⁴⁾ Schillingii Chronicon Prussiæ fol. 315.

tiqorum Marchionum Brandenburgicorum in Pomerelliam, quod vigori suo postliminio restitui deber, postquam venditio hujus territorii Ordini Teutonico facta cessare incepit, adeoque Regi Borussiae jus feudum cum Dominio directo ratione Pomerelliae reuniendi ac consolidandi firmissimum competat.

II) Magna sane est injustitia, qua Poloni Pomerelliam possident; sed non minor est illa, qua Poloniae majori appropriarunt tractum inter fluvios Drawam vel Dragam, Notezam et Kuddovam situm, ²⁵⁾ et oppida Tucz, Krone, Fridland, Filehne, Slop et alia continentem. Hic tractus haud spernendus saeculis decimo quarto et quinto ad Marchiones Brandenburgicos et ad Novam Marchiam absque ulla dubitatione pertinuit. In Tabulario Episcopatus Posnaniensis exstat Charta memorabilis de anno 1312, qua Waldemarus et Iohannes Marchiones Brandenburgici cum Episcopo Posnaniensi de decimis hujus territorii transigunt. ²⁶⁾ Totus hujus diplomatis tenor satis indicat, quod tractus supranominatus expressis verbis cum fluviis et oppidis ibi designatus, tunc temporis, sub dominatione indubia Marchionum Brandenburgicorum fuerit, confitente ipso Episcopo Posnaniensi regni Poloniae Senatore. Anno 1345. Elector Brandenburgensis Ludovicus Bavarus Ordini Sancti Io-

²⁵⁾ Rivulus iste, quem quidem in Pomerellia separat, ac tandem prope mappis geographicis sed non nominatum reperies, haud procul ab oppido Neo-Stettino incipit, Pomeraniam a

oppidum Viscie in Netzam influit. ²⁶⁾ Integra haec Charta reperitur inter Documenta probantia Num. IV.

Iohannis civitatem Tempelburg donabat, tunc temporis in eodem territorio sitam. ²⁷⁾ Tabularium Regium Berolinense continet registrum originale omnium civitatum et villarum Marchiæ Brandenburgensis, anno 1373. iussu Imperatoris Caroli IV. ejusque filii Wenceslai Regis Bohemiæ, cum Marchiam Brandenburgensem acquirerent, conscriptum. In hoc registro vulgo *Land-Buch*, reperies civitates Tucz, Krone et Fridland expresse nominatas, tamquam spectantes ad territorium Novae Marchiæ et quoad proprietatem ad familiam nobilissimam de Wedel. Quum Sigismundus Lützelburgicus et Bohemicus, Rex Hungariæ et Elector Brandenburgensis Novam Marchiam Ordini Teutonico anno 1402, 63000 Florenorum aureorum pretio sub lege retrovenditionis vendidisset; ²⁸⁾ Vladislaus Jagello Rex Poloniæ, post pacem Raczensem, anno 1405. per instrumentum publicum Ordini Teutonico promissit, se eosdem limites Poloniam Majorem inter et Novam Marchiam, quos Ordo Teutonicus tempore acquisitionis reperisset, et qui ab antiquis temporibus exstitissent, servaturum esse. ²⁹⁾

Non

²⁷⁾ vide Codicem Diplomaticum Brandenburgensem Tom. III. p. 244, in quo alia etiam Chartæ exstant probantes, oppidum Vcz et alia loca hujus regionis ad Marchiam Brandenburgicam pertinuisse p. 168. 184.

²⁸⁾ In Cod. Dipl. Polon. T. I. p. 596. reperitur quidem instrumentum de anno 1402, quo Sigismundus Regi Jagelloni Novam Marchiam appropriavit. Sed venditio hæc forsitan cogitata,

postea tamen effectum non sortita est, quoniam per litteras posteriores anni 1402, quæ authenticæ in Tabulario Berolinensi adsunt, Sigismundus Novam Marchiam re vera Ordini Teutonico vendidit, qui eam quoque ad annum 1454. usque possedit.

²⁹⁾ Hoc Diploma, cujus Originale in Tabulario Berolinensi exstat, reperitur inter Documenta probantia hujus Expositionis Num. V.

Non obstante hac tam sollempni stipulatione Rex Jagello antiquos Novæ Marchiæ limites infringere, et limites Polonos ultra Notezam vel Netzam extendere tentabat. Per Tractatus pacis anni 1422. et 1436. Ordo Teutonicus definitionem hujus controversiæ et disliminationis inter Poloniam et Novam Marchiam, certis quibusdam Commissariis et Arbitris permittere cogeatur. Formulam pacis de anno 1436. attente considerantes et cum illa pactum anni 1349. conferentes, perspicue videmus: *Limitem litigiosum Poloniam inter et Novam Marchiam ibi incepisse, ubi definit Cujaviæ et Pomerelliæ limes, qualis adhuc hodie in mappis geographicis indicatur; consequenter, prætensiones Novæ Marchiæ tunc temporis usque ad fluvium Kuddow imo ulterius ivisse, certos et indubitatos vero limites ad ostium fluminum Birzwennik et Notecz incepisse.* ³⁰⁾ Hoc

arbi-

³⁰⁾ Ut de soliditate hujus assertionis eo rectius judicari possit, apponere juvat locum Instrumenti pacis de anno 1436, qui in Codice Diplomatico Poloniæ T. IV. p. 125. impressus legitur.

Medius fluvius Vistula erit limes inter Regnum Poloniæ & Terras Magistri & Ordinis Prussiæ — usque quo medietas Vistulæ tanget locum, quem quondam Casimirus Rex cum Magistro Prussiæ dicto Dusmar, inter terras Bidgostiensis & Pomeraniæ certis litteris & signis notabilibus limitavit. — Item incipiendo ab eo loco in quo præd. limes per Casimirum Regem Poloniæ &

Magistrum Prussiæ facti & in eorundem litteris expressi terminantur & desinunt, in procedendo ulterius usque ad introitum fluminis Nothez sive Bierwienick, observabimus istum modum & ordinem:

Quod si de prædictis limitibus poterint bonæ fæmæ tres homines pro parte nostra & Coronæ, & tres pro parte Magistri & Ordinis electi, visis utriusque Partis litteris, juribus & possessioibus, & aliis legitimis documentis concordare, stabunt limites taliter concordati, ubi autem non possent electi illi homines bonis modis concordare, ex tunc sortes ab utraque parte mittantur, quamcumque

D

arbitrium locum nunquam habuit; bellum enim mox recruduit, idque Equitibus exitiosum fuit; etenim Poloni totam Pomerelliam et supra dictum tractum Novæ Marchiæ in potestatem suam redegerunt, et tandem per pacem Thorunii anno 1466. initam Pomerelliam retinuerunt. Quum Ordo Teutonicus durante adhuc hoc bello anno 1454. Friderico II. Electori Brandenburgico Novam Marchiam cum eisdem limitibus, quibus eam anno 1402. a Sigismundo Electore acceperant, retrovendisset, partem illam Novæ Marchiæ Dragam inter et Notezam et Kuddovam Polonis cedere non poterat, nec quoque illam tradidit. Licet enim in formula pacis anni 1466. nomina omnium

autem Partem fors contigerit, sic emissa Pars reliqua, quam fors ipsa non tenuit, debet sex Personas quas placebit, de Parte prædicta eligere, quæ Personæ sic electæ, postquam juramento corporali limites inter Partes prædictas sic de limitibus discrepantes firmaverint, limites illi sic juramento firmati, pro signis & limitibus inter Regnum Poloniæ & Terras Novæ Marchiæ perpetuo remanebant. — Postquam autem ventum fuerit per limites prædictos sicut præmittitur distinctio juramento, quando limes ille fluvium Notez & Birz-wiennik insiliet; ipse fluvius Birz-wiennik medius erit limes perpetuus inter Regnum Poloniæ & Terram novæ Marchiæ & iterum ubi Birz-wiennik cum Notheß confluit, medius fluvius Notheß erit limes.

Tractatus Regis Casimiri et Magistri generalis Dusmer, in illo de anno 1436. allegatus est Pactum de anno 1349. vid. *Cod. Dipl. Polon.* T. IV. p. 71. Limites Poloniam inter et Pomerelliam ibidem eodem fere modo definiti sunt ac in mappis recentioribus, et cum flumine Kuddow desinunt, quod ex incuria scribentis ibi *Groda*, loco *Guoda*, (quod est antiquum nomen Polonum *Kuddowæ*.) nominatur. Atenim vero, quemadmodum secundum Tractatum anni 1436, regio litigiosa inter Poloniam et Novam Marchiam, quæ per arbitros definiri debebat, ibi incipit, ubi certi inter Poloniam et Pomerelliam limites, in Tractatu de anno 1349. expressi desinunt, inde probatio ejus quod supra in textu stabilivimus, resultat.

omnium civitatum et oppidorum, quæ Ordo Regi Casimiro cedere coactus fuit, accurate descripta sint, ne ul-
 lum tamen ibidem ex isto Novæ Marchiæ tractu reperitur,
 de quo nunc sermo est. Interim verisimile est, quod oc-
 cassione hujus belli inter Equites Teutonicos et Polonos,
 hi eum Tractum occupaverint. Sed cum supra demonstra-
 tum sit, regionem intra Netzam, Dravam et Kuddovam,
 sæculo 14. et 15. de jure ad Novam Marchiam pertinuisse;
 Jagellonem Regem Ordini Teutonico promississe, se
 tranquillam limitum Novæ Marchiæ possessionem, qualem
 ab Electore Sigismundo acceperat, eidem relicturum;
 eundem Regem tractum inter Dravam, Notezam et Kud-
 dovam litigiosum declarasse in Tractatu sollemni pacis an-
 no 1436. inito, et decisionem ejus ad arbitrium remisisse,
 quod vero numquam locum habuit; Coronam Poloniæ,
 denique nullum pacis fœdus vel alium justum titulum super
 acquisitione Tractus, de quo quæritur, producere posse;
 possessio ejus, in qua hæctenus fuit, semper vitiosa fuit,³¹⁾

D 2

hinc

31) Si ad colorandum hujus tra-
 ctus possessionem, Poloni ad matricu-
 lam limitaneam, quam antio 1251.
 per Boleslaum Ducem Poloniæ confe-
 ctam, et per Regem Casimirum anno
 1364. confirmatam esse dicunt, quæ
 in *Gerkenii Codice Diplom. Brandenbur-*
genfi Tom. III. p. 253. ex apographo
 edita legitur, provocare velint; facili
 negotio demonstrari potest, matriculam
 hanc, cujus authenticum exemplar pro-
 ducere numquam potuerunt, supposi-

titiam a falsario quodam fabricatam es-
 se, quem fugiebat, Ordinem Teuto-
 nicum, quem tamquam partem contra-
 hentem hujus matriculæ allegat, anno
 1251. neque Novam Marchiam, neque
 Pomerelliam possedisse. Compilerator
 Codicis Diplomatici Poloniæ in præfa-
 tione Tomi primi sibi quidem persuadet,
 se præsentis Novæ Marchiæ limites ad-
 modum angustos reddere et jura anti-
 qua Coronæ Poloniæ in partem hujus
 regionis probare posse, modo dislimi-

hinc consequitur, Regem Borussiae restitutionem hujus territorii quod tam injuste a Nova Marchia avulsum est, jure poscere, et illud postliminio vindicare posse,

III) Haud minora decremента per dismembrationes injustas Regum Poloniae perpeffa est *Silesia*. Secundum tabulas divisionis anno 1312. inter fratres Duces Silesiae initae, ³²⁾ Henricus Dux Glogoviae in sua portione civitates et tractus Posnaniensem, Fraustadt, Obernick, Wroncke &c. comprehendere debebat. Sed Casimirus III. Rex Poloniae amplum hoc territorium anno 1343. violenter occupavit, et contra fidem foederum, quae ipse anno 1335. et 1339. pepigerat, Ducibus Silesiae eripuit. ³³⁾

Alia recentior et haud exigua usurpatio est, quam Poloni contra Silesiam exercuerunt, nempe Ducatum *Zator* et *Oswieczin*, intra Oppolium et Cracoviam sitorum. Hi tractus sine contradictione partem Silesiae constituerunt, ac con-

nationes tempore Casimiri III. factas invenire possent. Verum enim vero candide sub fide Archivi Brandenburgici asseverare possumus, eas nunquam inventum iri. Idem compiler chartis quibusdam de annis 1365, 1402. et 1422, quibus Toparchae Driefenses fatentur, se castrum hujus nominis a Corona Poloniae in feudum accepisse, plurimum tribuit. At enim vero actus hi fuerunt illegitimi, inque medio turbarum strepitu minorennibus extorti, et singulae hae Chartae per instrumentum Vlrici Domini de Driefen, de anno 1408, cujus authenticum exstat, et

inter documenta probantia Num. VI. legitur, destruuntur, quippe in quo declarat, Castrum et Dominium Driefen ab antiquissimis retro temporibus Marchiae Brandenburgicae clientelari nexu subsuisse, retribus litteris investiturae, ac si recognitiones his contrarias Polonis dederit, se ab eis aetate adhuc tenera, minis ac falsis suggestionibus, clam et sub impositione perpetui silentii ad id compulsum fuisse.

³²⁾ vid. Tabulam divisionis anni 1312. in *Sommersbergii* collectione Scriptorum Silesiacorum T. I. p. 869.

³³⁾ Idem *ibid.* p. 276.

constat, omnes Silesiæ Duces et speciatim Zatoriensem ac Ofwieczinensem sæculo decimo quarto se clientelæ Regum Bohemiæ subiecisse. ³⁴⁾ Spretis his voluntariis et sollempnibus obligationibus, Dux Iohannes anno 1457. Ducatum *Ofwieczin* Regi Poloniæ pretio $\frac{60}{m}$ marcarum argenti, et anno 1494. *Zatoriensem* pro $\frac{80}{m}$ florenis Hungaricis vendidit. ³⁵⁾ Hæ alienationes sine consensu et obstantibus iuribus agnitis Domini directi Regis Bohemiæ factæ, omnino nullæ sunt, et Rex quippe possessor legitimus et Supremus Dux Silesiæ, qui in jura Regum Bohemiæ successit, omni tempore eas tollere, et jura sua in Ducatum Zatoriensem et Ofwieczinensem vindicare potest.

IV) Ad prætensiones legitimas, quas juxta articulos præcedentes Domus Brandenburgica contra Regnum Poloniæ æquissimo jure format, accedit pecuniaria plane liquida, in cujus securitatem territorium civitatis *Elbingensis* possidet, cujus origo hæc est. Quum Fridericus Wilhelmus Elector anno 1657. cum Republica Polonica pacem *Velaviensem* iniisset, eidemque auxilium contra Carolum Gustavum Sueciæ Regem in bello isto, ubi de summa Reipublicæ agebatur et tota Monarchia Polonica maxime periclitabatur, promississet, Rex Iohannes Casimirus et præcipui Regni Senatores, quam sollempnissime in Conventione *Bydgoftiensi* die 6. Novembris 1657. inita promiserunt,

D 3

fe

³⁴⁾ vid. Chartam Ducis Iohannis Zatorienſis de anno 1327. in eadem Collectione Tom. I. p. 807. ³⁵⁾ Contractus venditionis ibidem reperiuntur p. 808. et 811.

se propter hanc armorum conjunctionem, civitatem Elbingensem cum universo ejus territorio, pleno Domini jure Electori sine mora tradere velle, quam primum a Suecis recuperata fuerit. Eodem tempore Elector promisit, se hanc urbem Reipublicæ Summam $\frac{400}{m}$ thalerorum soluta, mox redditurum. Finito post triennium bello per pacem Olivensem, Poloni Elbingam occupabant; Elector autem Fridericus Wilhelmus nec obtinere potuit, ut civitas ipsi traderetur, nec ut hi $\frac{400}{m}$ thaleri solverentur, licet sæpissime moneret, ipseque Rex Poloniæ nec non præcipui Reipublicæ Ministri injustum hunc procedendi modum agnoscerent. ³⁶⁾ Successor ejus Elector Fridericus III. quidem per milites suos anno 1698. Elbingam occupari jussit, eam tamen reddidit Reipublicæ per Tractatum anno 1699. initum, secundum cujus tenorem debitum ad Summam $\frac{300}{m}$ thalerorum minuebat, et pignoris loco coronam et clenodia quædam accipiebat, addita conditione, ut nisi intra quadriennium prædicta Summa numeraretur, fas ei esset integrum territorium civitatis Elbingensis occupare, ac pro usufructu possidere. Hac igitur solutione non facta, Fridericus jam ad Regale solium evectus, territorium Elbingense occupabat, eodemque anno civitati Elbingensi summam septuaginta millium thalerorum mutuo dabat, ut contributionem, quam Sueciæ Rex Carolus XII. exigebat, solveret. Rebus ita com-

³⁶⁾ Hanc prætensionem cum probationibus necessariis accurate exhibet Deductio anno 1698. edita sub Titulo: *Repræsentatio Juris, quo Electori Brandenburgico fas est, possessionem pignoris in urbe Elbinga constituti, arripere.*

comparatis, Domus Brandenburgica a Republica Poloniae et civitate Elbingensi fortem liquidam $\frac{270}{m}$ thalerorum in speciebus, qui plusquam $\frac{100}{m}$ thaleros monetæ, quam currentem vocant, efficiunt, jure pascit, pro qua forte nunc usufructu gaudet, et reditus ex territorio civitatis Elbingensis provenientes percipit.

Exposuimus igitur atque ex Historia, Fœderum tabulis, Diplomatis authenticis, et per omnia quæ inter mortales maxime fide digna censentur, demonstravimus: *Pomerelliam* per successionem legitimam ad Duces Pomeraniæ eorumque Successores Electores Brandenburgicos pertinere; *Tractum Majoris Poloniæ* intra fluvios Netzam, Dravam et Kuddovam situm, pristinis temporibus ad Novam Marchiam pertinuisse, et non nisi vi injusta ab ea avulsam esse, et *Ducatus Oswiecinensem* et *Zatoremsem* a Silesia absque consensu Regum Bohemiæ alienari non potuisse. Corona Poloniæ nec ullam Pomerelliam a Ducibus Pomeraniæ, aut ab Electoribus Brandenburgicis tractus dictis tribus fluvii inclusi, nec Dominorum directorum Silesiæ in Ducatus Zatoremsem et Oswiecinensem cessionem producere potest. Nullas poterit proferre tabulas, quibus Principes hi juri suo in ditiones has renunciaverint. Frustra provocarent Poloni ad Tractatum pacis Velaviensis de anno 1657. et ad garantiam pacis Olivenfis de 1660, quam plures Europæ Principes susceperunt. Prior finivit bellum inter Poloniæ Regem Iohannem Casimirum et Fridericum Wilhelmum Electorem Brandenburgicum, cujus præcipuum

puum objectum fuit supremum Ducatus Prussiae dominium. Per Olivensem compositum est bellum inter Imperatorem Leopoldum, Regem Poloniae et Electorem Brandenburgicum ab una, et Regem Sueciae ab altera parte, ex praetensionibus Regum Poloniae in Regnum Sueciae ortum. In uno alteroque Tractatu de iis modo momentis, de quibus lis erat, quaeque bella haec suscitaverant, transactum est. Ibi nulla plane sive generalis, sive specialis clausula reperitur, qua Elector Brandenburgicus praetensionibus suis in Pomerelliam et tractum Novae Marchiae renunciavit, seu derogavit, aut jura Poloniae in has provincias recognovit; quippe durante hoc bello et dum de pace Olivenfi tractabatur, nunquam de iis sermo fuit. Reservarunt sibi potius partes contrahentes (Artic. 24. §. 2.) conventiones, quas vel inter se vel cum aliis habere possent. Caeteroquin Elector Brandenburgicus in Tractatu pacis Olivenfis, solum cum Sueciae Rege, non vero cum Poloniae Regno transiit adeoque nihil huic stipulari potuit. Quae cum ita sint, Tractatus pacis Velaviensis et Olivenfis neque Coronae Poloniae fortiora in Pomerelliam et tractum Novae Marchiae jura, quam quae antea habuit, tribuere, nec iustis Domus Brandenburgicae praetensionibus quidquam derogare poterunt, nec garantia pacis Olivenfis ultra id, quod hac pace expressis verbis comprehensum est, nec in detrimentum iurium tertii, qui eis non renunciavit, extendi potest, siquidem Principes sponsores nonnisi de observando hoc Tractatu, nequaquam vero de integritate possessionum alioquin litigiosorum

rum

rum Coronæ Polonicæ fidem suam interposuerunt. Quum igitur neque *Cessiones* nec *Renunciationes expressas*, Tituli, qui soli inter Summos imperantes aliquid momenti et ponderis habent, proferre et allegare possit Polonia, fortassis ad præscriptionem et possessionem immemoriam ceu sacram quamdam anchoram confugiet. Famosa est controversia inter doctos super quæstione: An præscriptio sit Juris Naturæ, et an inter gentes liberas locum habere possit? ³⁷⁾ Affirmativa infirmo admodum argumento nititur, quod is qui per longum tempus jure suo usus non est, illud dereliquisse præsumatur. Sane præsumtio semper dubia est, adeoque jus certum et proprietatem supremi Principis destruere nequit. Præsumtio hæc plane cessat, quum vires usurpatoris fortiores Dominum legitimum impedierunt, quo minus jura sua vindicaret, id quod in casum præsentem quadrat. Solum tempus possessionem, quæ ab origine injusta est, justam reddere nequit; et quemadmodum inter gentes liberas nullus judex exstat, ita nemo decidere potest, utrum tempus elapsum ad præscriptionem fingendam sufficiat, et an præsumtio derelictionis satis constet. Licet autem quæstionem indecisam mittamus, præscriptio tamen, quam Respublica Poloniæ in casu præsentem allegare posset, ne ulla quidem ex parte talis est, qualem illi exigunt, qui præscriptio-

³⁷⁾ Grotius, Puffendorff, Wolfius, defendunt. Puteanus, Breuning, et Werlhoff, Vatel, et alii affirmativam alii pro negativa dimicant.

scriptionem tuentur, ut inter Status liberos valere queat. ³⁸⁾ *Non immemorialis* est, siquidem epocha et origo vitiosa possessionis Polonicæ regionum, de quibus agitur, satis superque demonstrata est. *Nec bona fide* nititur, quoniam ex historia et propriis archivis vitium possessionis suæ scire poterant et debebant Poloni. Neque partibus, quarum interest, probare poterunt silentium aut talem derelictionem suarum prætensionum, qualis ad præscriptionem omnium exceptione majorem statuendam requiritur. Superponendum virium Regum Poloniae et temporum pericula in hunc usque diem obstitere, quo minus Duces Pomeraniae et Electores Brandenburgici jura sua persequerentur. Interim tamen Duces iidem statim post Ducum Pomerelliae obitum de hoc territorio vindicarunt, quantum potuerunt, scilicet tractum intra Lebam et Grabovam, et insignia et titulum Ducum Pomeraniae, qui speciatim Ducatui Pomerelliae inhæsit, eodem tempore assumerunt, atque ad nostram usque ætatem transmissere, hoc ipso vero prætensiones etiam in has provincias a quacunque præscriptione liberas conservaverunt. ³⁹⁾

Quum igitur prætensiones Serenissimæ Domus Brandenburgicæ in Pomerelliam et alios amplissimos Poloniae tractus justæ et legitimæ sint, firmissimoque fundamento nitantur, nec præscriptione extinctæ sint, Serenissimus Borussiae Rex eos repetere et jura sua, more inter gentes usitato

³⁸⁾ *Grotius de Jure B. et P. L. 2. Lib. 2. c. 11. §. 142. 143. 144. c. 4. §. 5. 6. 7. Vatel Droit des Gens* ³⁹⁾ *Vatel ibid. §. 145.*

tato plurimisque exemplis confirmato prosequi statuit. Quandoquidem vero ex indole nationis Polonica, per specimina injustitiæ Domui Brandenburgicæ tam in negotio Elbingensi, quam alias illatæ, in antecessum cum certitudine quadam, præcipue autem ex dissensionibus internis, quibus jam tota natio distringitur, colligi potest, se via negotiationum ordinaria justitiam numquam obtenturum esse; face- re non potuit, quin unum illud, quod restabat medium eligeret, justitiam Sibi ipsi paraturus, possessionem ejus, quod Ipsi de jure debetur, occuparet, quem in finem Ipsi cum aliis Principibus, qui in eodem casu versantur, convenit. Eundem in finem *Pomerelliam* excepta civitate Gedano, et Polonia Majoris partem cis Netzam annem sitam, ut regiones, quarum altera ad Ducatum Pomeraniæ, altera ad Novam Marchiam justo titulo pertinet, occupari jussit. Et quemadmodum Rex nec prætensionibus suis, in amplis- simos tractus, per Polonos a Silesia avulsos, nec juribus suis in civitatem Gedanensem, quæ alias absque ulla dubitatione ad Pomerelliam spectat, et nemine contradicente longe ma- joris pretii est, quam reliqua pars sterilis hujus et desertæ provinciæ, inhæret; quum restitutionem ususfructus ex his territoriis, quo Domui Brandenburgicæ a tot sæculis carendum fuit, poscere possit; et quum demum prætensionem pecuniariam magnam et liquidam in territorio Elbin- gense habeat: Regia Sua Majestas ut aliquam indemnitate sacrificiis tanti pretii quodammodo respondentem consequatur, reliquas Prusiciæ Polonicæ partes speciatim Palatinatum

Mariaburgensem cum urbe Elbinga et Episcopatu Varmienſi, tractum Michaloviensem et Palatinatum Culmenſem cum Episcopatu ejusdem nominis, excepta urbe Thorunio, in poteſtatem ſuam redegit.

Confidimus, omnes, qui nullo partium ſtudio tenentur, quique præjudicatis opinionibus ſe diſtringi non patiuntur, ſi ea omnia, quæ in hac Expoſitione adduximus, ad rectæ rationis trutinam ponderaverint, in hoc Regis molimine nihil omnino deprehenſuros eſſe, niſi quod Juſtitiæ, Juri Naturæ et communi Gentium mori imo ipſi Polonorum exemplo reſpondet, utpote qui via facti ſingulos hoſce tractus occuparunt. Speramus quoque fore, ut Natio Polona tandem præjudicia ſua mittat, injuſtitiæ Domui Brandenhurgicæ illatam agnoſcat, atque per juſtam et æquam compoſitionem ad tanta damna reparanda pronam ſe ferat, cui Sereniſſimus Rex ſuo loco manus lubentiſſime porriget, quippe qui amicitiam et bonam viciniam cum illuſtri hac Natione colere, et cum inclyta Republica in felici unione vivere ex animo cupit.

DOCUMENTA.

No. I. Diploma Investituræ Friderici Secundi Imperatoris
 Johanni et Ottoni Marchionibus Brandeburgensibus, su-
 per Marchia Brandeburgensi et Ducatu Pomeraniæ an-
 no 1231. datum, cum Confirmatione Adolphi Nassavi-
 ci Romanorum Regis de anno 1295. Ad Orig.

Adolfus Dei Gracia Romanorum Rex semper Augustus. Vniversis
 Imperii Romani fidelibus imperpetuum. In Excellenti folio
 Majestatis Regie ordinatione divina feliciter constituti, nostre consi-
 derationis oculos, longe lateque diffundimus, ad prospiciendum, uni-
 versis subiectis Imperii meliora & ad occurrendum dispendiis eorun-
 dem. verum precipua nos cura sollicitat, qualiter principum nostro-
 rum, quibus tanquam immobilibus columnis Imperii, totalis Regia
 machina sustentatur, firmum statum firmius solidemus et amplum hono-
 rem largius ampliemus. Nouerit igitur presens etas et successura poste-
 ritas, quod privilegium quoddam diue recordacionis Domini Friderici
 Secundi Romanorum Imperatoris Jerusalem et Sycilie Regis nostri An-
 tecessoris, cum bulla aurea roboratum, vidimus et audiuimus, in hec
 Verba. In nomine Sancte et individue Trinitatis. Fridericus Secundus
 divina favente clemencia Romanorum Imperator, semper Augustus,
 Jerusalem et Sycilie Rex. Requirit imperii celsitudo et dignitas exi-
 git principalis, ut favore Cesareo vota principum compleantur,
 quorum merita transfundi debent liberaliter in heredes qui non mi-
 nus paterne fidei quam virtutis creduntur effici successores, defectum-
 que parentum circa imperii decus effectu devocionis complere. Inde
 est igitur. Quod presentis scripti serie notum fieri volumus Impe-

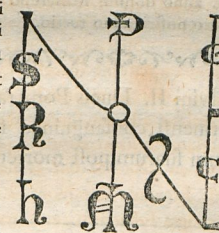

rii fidelibus, tam modernis, quam posteris univērsis, quod dilectus princeps noster Johannes Marchio de Brandenburg, nostro culmini supplicavit, quatinus Marchiam Brandemburgensem cum omni honore et pertinenciis suis, et alia feoda que quondam Albertus Marchio Brandemburgenſis pater ejus de manu nostra et Imperii possidebat, quemadmodum eidem Alberto genitori suo et heredibus ejus privilegium liberalitatis nostre inde concessimus, una cum *Ducatu Pomeranie*, eidem Johanni et Ottoni fratri suo, si ipsum Johannem premori contigerit, ac heredibus utriusque, concedere & confirmare de nostre celsitudinis gracia dignemur. Nos autem attendentes devocionem & fidem dicti quondam Alberti Marchionis patris eorum, quam ad nostram & Imperii celsitudinem habuit & quam devote nobis & Imperio servierit quoad vixit. Sperantes insuper ab eisdem Johanne & Ottone fratribus, tanquam paterne successoribus fidei, servitia recipere graviora, predictam Marchiam Brandemburgensem cum omni honore proventibus & juribus ad eam spectantibus, nec non & alia feoda, que nominatus Marchio pater eorum a nobis & imperio noſcitur tenuisse, sicut olim eo superſtite sibi & heredibus suis concessimus, ita prenomatis Johanni Marchioni & Ottoni fratri ejus, si premori contigerit eundem Johannem, ac heredibus eorum ex certa scientia, juxta consuetudinem imperii concedimus & perpetuo confirmamus: *De superhabundanciori gracia nostra, confirmantes eisdem Ducatum Pomeranie, prout dictus quondam pater & predecessores eorum noſcuntur a nostris predecessoribus tenuisse.* Presentis quoque Privilegii auctoritate mandamus, quatinus nulla persona sublimis vel humilis, ecclesiastica vel mundana, dictum Johannem Marchionem & Ottonem fratrem ejus ac eorum heredes contra concessionis & confirmationis nostre paginam molestare presumat. Quod qui presumpserit, penam quingentarum librarum auri se compositurum agnoscat, medietatem curie nostre & reliquam injuriam patienti. Ad hujus itaque concessionis & confirmationis nostre memoriam & robur perpetuo valiturum, presens privilegium fieri & bulla aurea, typario nostre Majestatis impressa, jussimus communiri. Hujus autem

tem rei testes sunt. B. patriarcha Aquilegiensis. Magdeburgenfis. Raven-
 nensis. & B. Panormitanus. Archiepiscopi. C. Babembergenfis.
 S. Ratisponensis. Imperialis aule Cancellarius. Wormacienfis. Ofen-
 burgenfis. Regius. Ymolensis. Brixienfis. Episcopi. A. Dux Saxonie.
 O. Dux Meranie. B. Dux Karinthie. Lantgravius Thuringie. Comes
 de Waldeberg. L. Lantgravius de Luckemberg. A. Comes de Swe-
 burg. H. Comes de Ortemberg. L. Comes de Halremunt. M. Comes
 de Mulburg. G. de Arnstein Sacri Imperii in Italia legatus. G. Dapi-
 fer. C. pincerna de Clingenburg. Th. Comes Afferrenfis. M. Marchio
 Lanza. Comes de Loretho. Richardus Camerarius & alii quamplures.
 Signum Domini Fri
 gracia inuictissimi
 toris. Semper Augu
 cilie Regis. Acta sunt
 incarnationis mille
 XXXI. mense De
 Imperante Domino
 gracia, inuictissimo
 ratore. Semper Augu
 cilie Rege. Anno Im
 Regni Jerusalem septimo. Regni vero Syclie XXX. III. feliciter
 amen. Ego Syfridus Ratisponensis episcopus. Imperialis aule Can-
 cellarius. vice domini Colonienfis Archiepiscopi tocius Italie Archi-
 cancellarii recognovi. Datum in civitate Ravenne anno. mense &
 indictione prescriptis.

derici Secundi. Dei
 Romanorum Impera-
 sti. Jerusalem & Sy-
 hec anno dominice
 simo ducentesimo
 cembri. quinte indit.
 nostro Friderico Dei
 Romanorum Impe-
 sto. Jerusalem & Sy-
 perii ejus duodecimo.

Nos itaque Adolffus Romanorum Rex predictus, Illustrium prin-
 cipum nostrorum Ottonis & Cvnradi fratrum Marchionum Brandem-
 burgenfium, filiorum quondam. Johannis Marchionis Brandemburgen-
 fis, devotis precibus favorabiliter inclinati. Univerfa & fingula, in supra
 scripto privilegio contenta pariter & conscripta, approbamus, ratifica-
 mus, innovamus, & presentis scripti patrocinio, confirmamus. Nulli
 ergo hominum, liceat hanc paginam nostre approbationis, ratificacio-
 nis, innovacionis & confirmacionis infringere, vel ei ausu temerario
 con-

contraire. sicut grauem nostre Majestatis indignacionem & offensam voluerit evitare. In cujus rei testimonium, presens scriptum Majestatis nostre sigillo jussimus communicari. Testes hujus rei sunt Ar. Babenbergensis. Heinr. Brixienfis. Heinr. Merseburgensis Episcopi. Illustres Al. Lantgravius Thuringie & Otto Comes de Anhalt, Principes. Spectabiles Viri, Eberhardus de Catzenellenbogen. Gerhardus de Diecz. Heinricus de Nassowe. Johannes de Seyne & Eberhardus de Spizzenberg Comites. Nobiles Viri. Gerlacus de Bruberg. Ulricus de Hanowe. Gotfridus de Merenburg. H. de Henburg. Fridericus de Biëgen & alii quam plures. Datum in Mylhufen VI°. Idus Januarii Indictione VIII. anno domini Millesimo ducentesimo nonagesimo quinto. regni vero nostri anno tertio.

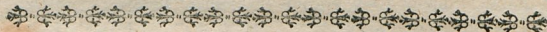
No. II. Charta Mistvini II. Ducis Pomeraniæ, qua Barnimo Duci Stettinensi consanguineo suo successionem omnium terrarum suarum post mortem suam spondet, anno 1264.

Mistwinus Dei gracia Dux Scwecensis. Vniuersis presentem paginam inspecturis salutem in omnium salvatore. Quoniam vniuersi hominum actus vna cum tempore in quo geruntur desuunt transeuntes in obliuionem. necessarium arbitramur ut ea que robur firmitatis fortiri debent scriptis autenticis muniantur adeo ut nullius occasione dubietatis vel calumpnie processu temporis infringi valeant vel mutari. Igitur notum esse volumus tam presentibus quam posteris quod nos de mera nostra liberalitate dilecto *nostro consanguineo* domino Barnim illustri Slavorum Duci ac suis heredibus contulimus et donauimus totam terram nostram Scwecensem cum omnibus terminis iuribus aliisque suis attinentiis possidendam in omnibus et per omnia eo jure quo nos ipsam tenuimus ac possedimus ejusdem terre possessione nobis quam diu vixerimus tantummodo reservata.

Con-

Conferimus etiam ei suisque heredibus et donamus terras castra civitates villas et vniuersa dominia que ad nos deuolui poterunt vel deuoluentur a patre nostro & a fratre cum omni iure post obitum nostrum libere possidenda. In cuius rei testimonium presentem paginam inde confectam eidem dedimus nostri sigilli munimine roboratam. Testes hujus nostre donationis et collationis sunt. Wiardus abbas Vznomenfis. Otto de Zewec capellanus noster. Arnoldus rector paruulorum in Stettin; Item Johannes Kulo. Brezpravus. Gustizlaus, et alii quamplures quorum hic nomina non sunt scripta. Actum Camin et datum ibidem anno domini M°.CC°.LXIII°. XII Kalendas Octobris.

No. III. Confirmatio possessionum monasterii Olivensis et Zarnovizensis in Pomerellia, per Bogislaum IV. Duce[m] Slaviae, 1291.

In Nomine Domini Amen. Nos Bogislaus Dei gracia Dux Slavorum & Cassubie. Univerfis Christi fidelibus presens scriptum audituris vel visuris in perpetuum. Ne ea que aguntur nostris temporibus cum lapsu temporis a memoria hominum defluant malignanciumque calumpnia in posterum depraventur. utile et necessarium esse dignoscitur ut fide dignorum hominum et scripture testimonio perrennentur. Nouerint igitur presentes & posteri uniuersi. Quod nos de Consilio Dilectorum fratrum Nostrorum *Barnym & Ottonis* ad laudem & honorem omnipotentis Dei & gloriose matris eius Marie Virginis augmentandum monasterium quod Oliva dicitur Cisterciensis ordinis situm in Pomerania cum fratribus inibi Deo famulantibus sub alas nostre protectionis suscipimus confirmando eis eorumque successores omnes hereditates villas seu possessiones quas *idem* monasterium ex donatione vel confirmatione Illustris principis

F

Do-

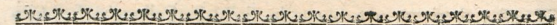

Domini *Myszwigii dilecti cognati nostri Ducis Pomeranie* ac progenitorum suorum longo tempore iusto titulo pacifice possederunt & possident in presenti. In quibus subscriptas hereditates propriis nominibus dignum duximus exprimendas. In primis ipsum claustrum Olivam cum grangia adjacente. villas. Prsimore. Podole. Gransow. Sterchow. Cincimiz. Prusentino & grangiam Bargnewitz. In super villas ipsis pro terra Gemeve in restaurum datas. quarum nomina sunt hec. Biffekyr. Choyno & parvum Choyno. Slomno. Banino. Czegumo. Niwadove. Tuchumme cum omni stagno adjacente parvo & magno quod Warzia dicitur in omni littore excepta parte que spectat ad villam Domini Episcopi. Beragewicz. Smolino. Quassin. Wisłoka. Brudvino. Soppot. dimidiam quoque partem terre Oxinię cum omnibus terminis & utilitatibus suis & libera piscatione in mari. Rumnam cujus termini protendantur versus Radam ad quercum circa viam publicam signatam, & sic descendunt ad locum ubi Rumnna & Rada confluunt. Grangiam Starin cum villa ejusdem nominis & Messin. Grangiam etiam Radeftowe. Raikowe. Scowarnichowe. Hostriczam. Plavonove & molendino in Raduna. Wasino & Zirinnina, molendina quoque in Stricze constructa & in posterum construenda. Locum etiam molendini circa villam Briscze cum terminis suis, & presatum fluuium Strycze cum utroque littore a lacu Colpin unde scaturit descendendo in Wislam, & ab illo loco per totam Wislam usque in mare liberam piscationem capiendi rumbos vel efoces vel cujuscunque generis pisces quibuslibet retibus vel instrumentis. a portu vero Wisle versus occidentem totum littus maris cum omni utilitate & libertate usque ad extremum litus rinuli qui Swelina nuncupatur. Preterea unam nauem liberam in salso & recenti mari ad capiendum allec rumbos vel alios quoscunque pisces. Insuper decimam noctem de clausura in Rada absque omni contradictione pisces libere perpetuo percipiendi presatis fratribus de Oliva & eorum successoribus cum omnibus bonis supradictis libertate perpetua confirmamus prout & donamus. Insuper donationem predilecti patris nostri Domini Barnym quondam Ducis Slavorum & Cassubie in annua pensione scilicet octo marcarum de moneta civitatis

ratis nostre Stetin & uno thugurio Salis in Colberghe sepedicto monasterio Olive fratrum approbanus & condonando jure perpetuo liberaliter confirmamus. Claustrum etiam dominarum Cisterciensis ordinis nomine Sarnowicz quod pertinet in Oliuam sub nostram protectionem suscipimus confirmantes illis possessiones & Villas subscriptas. Wirufino. Cartufino. Liubeko. Velargow & Swetin, totum quoque stagnum quod Pesnicza nominatur & fluuium ejusdem nominis in utroque litore cum claufura piscium & pratis circumjacentibus usque in mare & liberam piscationem ibidem. unam quoque nauem liberam allec vel rumbos aut ceteros pisces libere capiendi. Uniuersas itaque & singulas possessiones & villas prenominatas cum omnibus terminis & graniciis & libertatibus suis sicut in privilegiis prefati domini Mistwigii & aliorum progenitorum suorum expressius continentur & cum omnibus utilitatibus que nunc in ipsis sunt vel quomodolibet haberi poterunt in futuro in molendinis tabernis. pratis. piscationibus. aurifodinis. argentifodinis & salinis. vel cujuscunque fuerit utilitatis cum omni iudicio majori & minori capitali videlicet & manuali sepedictis fratribus de Oliva & eorum in eum successoribus libertate perpetua confirmamus. In hujus igitur confirmationis perhennem memoriam presentem paginam sigillo nostro & sigillo *Mestwigii Ducis Pomeranie qui huic ordinationi presentialiter interfuit* cum subscriptione testium fecimus roborari. Testes sunt Dominus Wichardus Abbas de Buchouia. Dominus Nicolaus Draco mariscalcus. Reymberus de Wacholt. Johannes filius suus milites. Gobelö de Stetin miles. Adam de Wissekow miles. Swenro palatinus Danensis & Stolpenfis. Mattheus Subcamerarius in Slawen. Albertus Signifer de Danic & alii quamplurimi fidedigni. Datum anno domini M^o. CC^o. XCI^o. Concurrente VII. indictione quarta.

No. IV. Transactio Waldemari et Johannis Marchionum
Brandenburgensium de decimis terræ fitæ inter Notes-
zam, Dravam et Kuddam, 1312.

Nouerint vnuerſi preſentes literas inſpeçturi, quod Nos Walde-
mar et Johannes Dei gracia de Brandenburg et Luſacz Mar-
chiones, accedente noſtrorum Comitum et Baronum conſilio et aſſenſu,
cum Venerabili in Criſto patre domino Andrea Dei gracia Epifcopo et
ſuo Capitulo Poſnanienſi ſuper decimis *circa nouum Kalifz, Tempel-
borch, Arnskronne, Valckenborch, Filene et omnibus et ſingulis bo-
nis inter Noteſzam et Drauam et Noteſzam item et Kuddam fluuios
ſituatis* jam locatis pariter et locandis, imo de omnibus alijs bonis
noſtri domini ſub Poſnanienſi dioceſi conſtitutis exiſtentibusque bo-
nis ſuper quibus lis inter Poſnanienſem et Caminenſem eccleſias venti-
latur et bonis alijs omnibus ſub Dominio Marchionis Johannis ſpecia-
liter conſtitutis Domino Epifcopo et ſuo Capitulo jure dioceſano de-
bitis, emptionem fecimus et contractum. Videlicet ut Dominus
Epifcopus et ſuum capitulum cum ſuis ſucceſſoribus in Arnswald Ca-
minenſis dioceſis de annua contributione perpetuatim quinquaginta
Marcas Brandenburgensis ponderis et monete in diebus beate Wal-
purg viginti quinque et beati Martini Epifcopi viginti quinque annis
ſingulis in perpetuum percipiant inconcuſſe contradicendi occasione
procul mota. Habebunt etiam dicti Epifcopus et Capitulum et eor-
um ſucceſſores pro dictis decimis ducentos manſos Teutonicos non-
dum cultos, *in dicto territorio inter dictos fluuios ſituato*, cum decimis
pleno jure nobis debito libere et pacifice jure proprietatis perpetuo
poſſidendos, ita quod in bonis predictis nullum nobis jus et noſtris
ſucceſſoribus penitus reſeruamus, nullo modo ullas exactiones tallias

aut precarias aut aliquas angarias et perangarias in memoratis bonis ullo vnquam tempore faciemus aut ab aliis fieri patiemur, sed bona ista tuebimur contra quemlibet violentum. Ne autem super premisso contractu per nos rite facto cuiquam hominum in posterum possit dubium suboriri, presentem paginam desuper conscribi iussimus et nostrorum sigillorum munimine communiri, presentibus nostris fidelibus, scilicet domino Gunthero de Keuerenberch Comite. nobili Conrado de Veden. Jereslao de Grochen militibus, Stockelmo nostre curie Prothonotario aliisque pluribus fide decoratis. Actum et datum in Buchszendorp anno domini M^o.CCC^o.XII. in die beati Johannis Apostoli et Evangeliste.

No. V. Diploma Uladislai Regis Poloniæ, quo Ordini equitum Teutonicorum promittit limites inter Poloniam et Novam Marchiam tales observare, quales Ordo eos reperit tempore acquisitionis Novæ Marchiæ, anno 1405.

Wladislaus Dei gracia Rex Polonie, Litwanieque Princeps supremus et heres Ruffie. Significamus quibus expedit universis; quod anno preterito in conventionem in Festo Penthecostes inter nos et consiliarios nostros ex una, et venerabilem ac magnificum dominum Conradum de Jungingen, Magistrum Generalem Ordinis beate Marie de Domo Theutonica, Consiliumque suum parte ex altera, sollempniter celebrata, Inter ceteros articulos et tractatus ibidem tunc habitos, conclusos et conscriptos, hii duo Articuli subsequentes et subscripti literis inferi debuerunt et sigillorum munimine roborari, qui tamen ex negligentia obmissi sunt literis eisdem inprimi et in numero ceterorum articulorum collocari. Ne igitur tam sollempniter tractata et pactata in aliquo deficiant aut etiam minuantur, eosdem articulos presentibus decrevimus inferendos; Quorum primus est iste, de observacione Grenicierum, limitum et finium inter

terras nostras Majoris Polonie et Nouemarchie, quas Grenicies nos
 observare promittimus et spondemus et pro ratis habere, prout ipsas
 D^{nu}s Magister et Ordo ipsius tempore receptionis eiusdem terre
 Novemarchie reperit, Et sicut tempore tenebatur ab antiquo. Se-
 cundus Articulus fuit iste; Quod si vnquam contigerit propter li-
 mites et Grenicies terrarum quarumcunque Regni Polonie et ordi-
 nis predicti aliquas difficultates fuscitari, quod predictæ difficultates
 per amicabilem compositionem debent complanari et sopiri. Ha-
 rum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio literarum.
 Datum in Thorun feria quarta infra octavas Penthecostes. An-
 no Domini millesimo quadingentesimo quinto.

No. VI. Charta Ulrici de Oest, Domini de Driefen, qua
 profitetur, castrum suum Driefen non ad Poloniam sed
 ad Novam Marchiam pertinere, anno 1408.

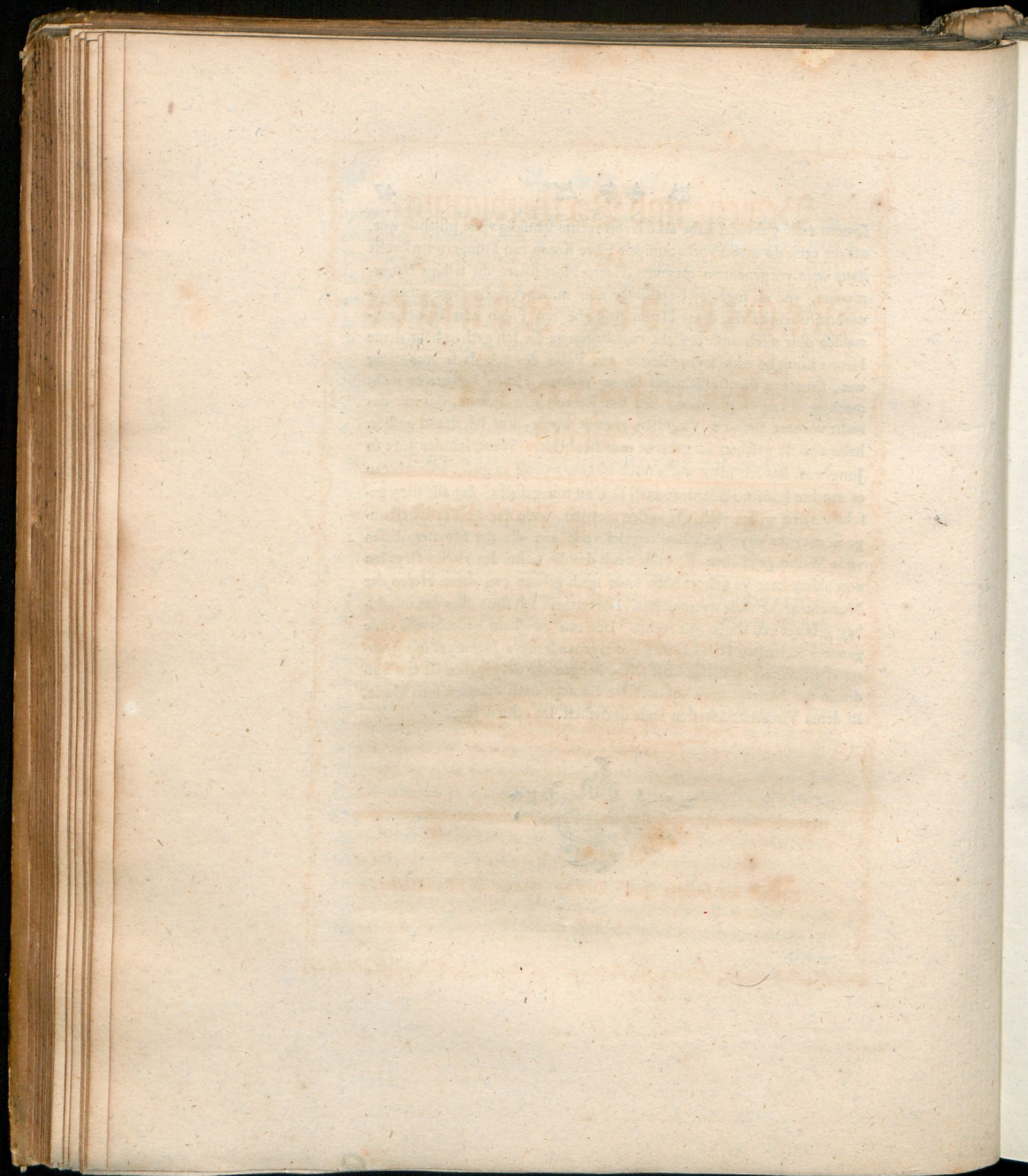
Ich Vlrich von der Oest Here czu Drysden Ritter Thu kund vnde of-
 finbar vnde bekenne dem Allerdurchluchten vnde ouch dem Hoch-
 wirdigen Grosmechtigen meynen Allergnedigesten Fursten vnde Heren
 Romisschen Konighe, den Kurfursten sunderlichen allen anderen Fursten
 vnde Herea geistlich vnde wertlich, vnde nemelich alle denyenen den die-
 ser Brieff vorbracht wirt, welcherleye wezens adir wirdigkeit sie syn.
 Das meyne Voreldern Ir Lehn des Hwfs Drysden von Aldersher ye
 empfangen haben von Meynen Allirgnedigesten Here Marrgraffe czu
 Brandenburg vnde dornach von Keiseren Keiserskindern rechten Heren
 der Marcke czu Brandenburg als das noch wol mit briffen ist czu bewei-
 sen. Vnde Ich Vlrich vorbenumt der gleich selbir das Lehn von meynen
 Allirgnedigesten Heren Konighe czu Hungern der nach leibet vnde
 lebet, empfangen habe, der mich ouch hot lasen weisen mit andern synen
 getruwen der Nuwenmarck dorczu wir gewerlde gehort haben an den Er-
 wirdigen Heren Homeister dewfches Ordens vnde an-seynen Orden, deme
 Ich ouch mit rechter Wissenschaft vnde wolbedachtem freyem willen ge-
 schwe-

Sworen vnde geholdet habe als ich von rechte schuldig vnde pflichtig war, off die zeit do meyn vorbenumptir Here Konig czu Hungern vorkaufft hatte dem vorgeantem meynem Heren Homeistere die selbige Nuwenmarcke, vnd ab Ingerley bedaffunge adir misshegliche clage ymandes vorbracht wurde von deme Heren Konighe czu Polan adir seyner anwalden obir mich umb ezliche vorschribunge die Ich gethan habe deme Heren Konighe vnde seyme Reiche czu Polan des Ich dach vnmechtig was, sient eyn dienstpflichtiger seyner rechten Heren Lehnrecht nicht mechtig ist czu entpfremden, So bitt Ich mir aller Demut, das mir das nicht vorkart noch czu Vngutten gewant werde, was Ich doran gethon habe das ist geschehen in meynen unwissenheidt. Wend Ich der Jore so Jung was, das Ich nicht wuste noch irkante woroff es gink, adir worcz es mochte komen onde wart auch also an mir gesucht, das alle ding geschogen ane wissen vnde willen der meynen, vnde das die Vorschreibunge in meynen vnyrkentlichen iogund vnde ane alle der Meynen wissen vnde Willen geschehen ist, vnde ouch das das Lehn des Hwfs Drysden von alders heer ye gehort habe vnde noch gehore czu deme Heren der Nuwenmarske vnde nyemanders. Dorczu will Ich thun alles das mir do bey geboret czu thuen mit rechte. Des czu ewighem gedechtnisse vnde ganczer Sicherheit Hab ich Vlrich offtegenandt meyn Ingezegel mit Rechter Wissenschaft an dessen briff lassen hengen der do gegeben ist czu Saldin in der Nuwenmarck am nechsten Sontage nach Purificationis Marie, in deme Virzenhundersten vnde dornehest Im achten Jore.

Ng 1929. 40

ULB Halle 3
007 769 229

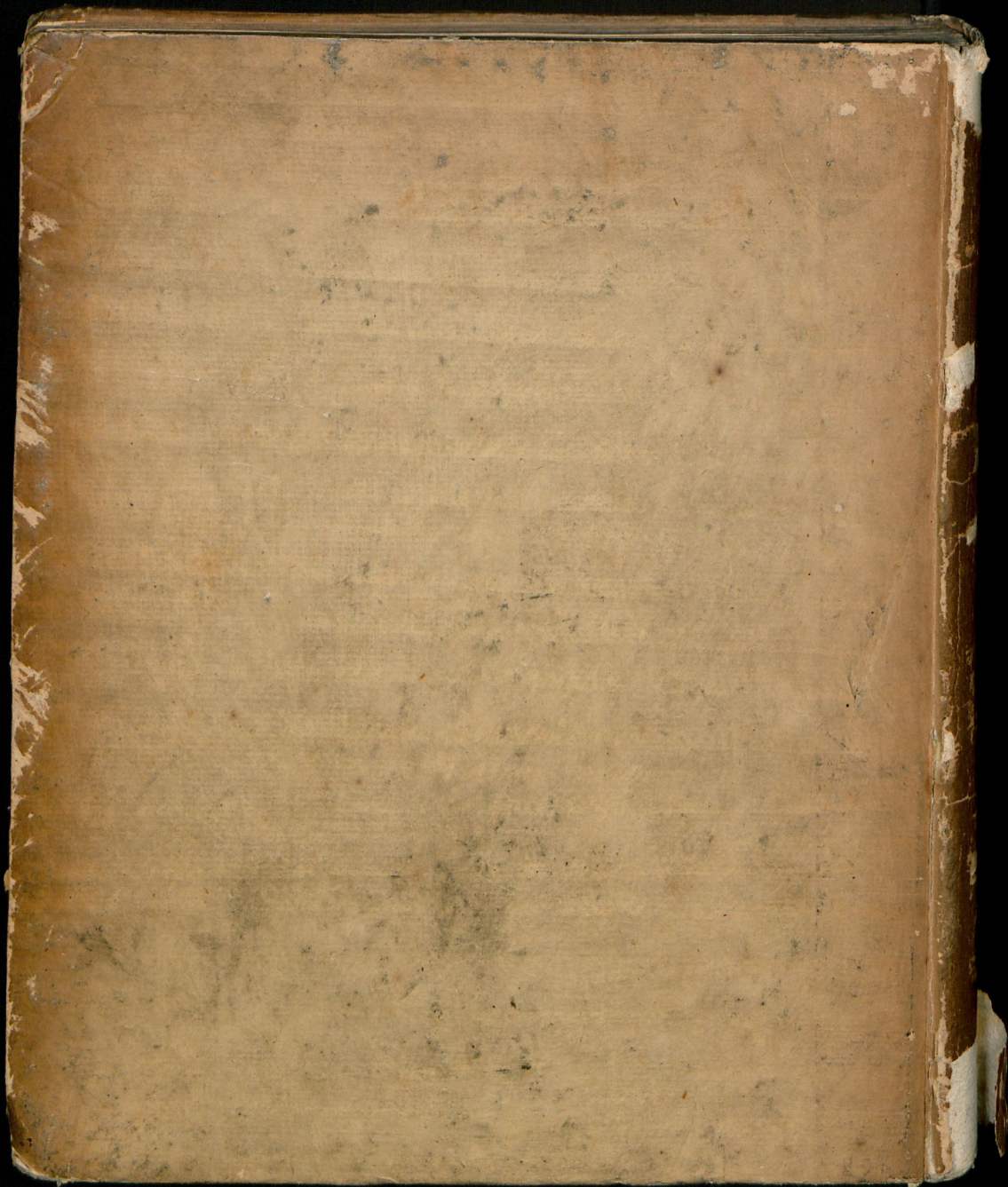

1618

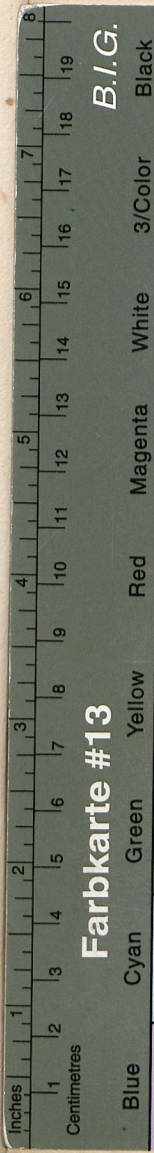
MC

Farbkarte #13

B.I.G.

XPOSITIO IVRIYM
 SACRAE MAIESTATIS
 GIS BORVSSIAE
 IN DVCATVM
 MEREELLIAE
 ET COMPLVRES ALIOS TRACTVS
 GNI POLONIAE.
 CVM DOCUMENTIS.

BEROLINI,
 GEORGH IACOBI DECKERI, TYPOGRAPHI REGII.
 MDCCLXXII.